

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia, joka tulee voimaan 1.1.2025. Ehdotetulla lailla lyhennettäisiin kunnille ja hyvinvointialueille lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuille henkilöille eli esimerkiksi kansainvälistä suojelua saaville ja heidän perheenjäsenilleen järjestettyjen palveluiden järjestämisestä maksettavan laskennallisen korvauksen korvausaikaa. Kunnan ja hyvinvointialueen työnjakoa kuntapaikalle ohjattavien henkilöiden vastaanotossa selkeytetään. Lailla ehdotetaan säädettävän, että kunta tai työvoimanomainen voisi periä kotoutuja-asiakkaalta maksun käyttämättä jätetystä palvelusta, mikäli siitä on aiheutunut kunnalle tai työvoimaviranomaiselle tulkitsemiskustannuksia. Näillä toimenpiteillä esitys lisää maahanmuuttaneen omaa vastuuta kotoutumisestaan sekä käytännön asioiden hoitamisesta. Lisäksi lailla laskettaisiin alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden nuorten aikuistumisen tuen yläikärajaa 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Esityksessä ehdotetaan muutettavan myös voimassa olevaa kotoutumisen edistämisestä annettua lakia siten, että aikuistumisen tuen yläikärajaa laskettaisiin edellä kuvatusti.

Lisäksi ehdotetaan muutettavan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta annettua lakia, kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annettua lakia sekä työttömyysturvalakia. Osa ehdotetuista lakimuutoksista olisi teknisiä.

Lait on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2025. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Kotoutumisen edistämisen rahoitus	5
2.2. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuki	7
2.3 Tulkitseminen.....	8
3 Tavoitteet	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	9
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	9
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	10
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	10
4.2.2 Viranomaisvaikutukset.....	18
4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	20
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	24
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	24
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	25
6 Lausuntopalaute.....	26
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	27
7.1 Laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023).....	27
7.2 Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010).....	36
7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa	36
7.4 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.....	37
7.5 Työttömyysturvalaki	37
8 Lakia alemman asteinen sääntely	37
9 Voimaantulo	37
10 Toimeenpano ja seuranta	38
11 Suhde muihin esityksiin.....	38
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	38
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	38
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	39
12.1 Yhdenvertaisuus.....	39
12.2 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate.....	40
12.3 Henkilötietojen suoja	40
12.4 Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin	41
12.5 Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto.....	42
LAKIEHDOTUS	44
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.....	44
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta.....	50
Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta.....	51
Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n muuttamisesta.....	52
Laki työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n muuttamisesta	53
LIITE	55

RINNAKKAISTEKSTIT	55
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.....	55
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta.....	64
Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta.....	65
Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.....	68
Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	69

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että kotoutumisen edistämisestä kunnalle ja hyvinvointialueelle maksettavan laskennallisen korvauksen maksuaikaa tulisi lyhentää nykyisin kolme vuotta maksettavasta korvauksesta kahteen vuoteen ja nykyisin neljä vuotta maksettavassa korvauksessa kolmeen vuoteen. Hallitusohjelman liitteenä olevassa taulukossa on merkitty, että muutosta koskeva hallituksen esitys tulisi antaa eduskunnalle vuonna 2024, ja lakimuutoksen pitäisi tulla voimaan 1.1.2025. Hallitusohjelmassa on myös kirjaus siitä, että tulkitsemisesta aiheutuvien kustannusten korvaustasoa alennettaisiin samassa yhteydessä, jossa tulkitsemisen kustannukset sisällytetään osaksi laskennallista korvausta. Tulkitsemiskustannukset jyvitetään osaksi laskennallista korvausta 1.1.2025 voimaan tulevalla kotoutumisen edistämisestä annetulla lailla (681/2023). Lisäksi hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan tulisi perua uuden kotoutumislain myötä kunnille lisättäviä tehtäviä, kuten kaupassa käymisen avustaminen. Laskemalla laskennallisen korvauksen tasoa toteutetaan samalla tätäkin hallitusohjelmakirjausta, kun maahanmuuttaneen oma vastuu kasvaa viranomaisten roolin vähetessä. Laskennallisesta korvauksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus varmistaa kotoutumisen mahdollisuuksia lisäämällä maahanmuuttajan omaa vastuuta kotoutumisestaan ja muuttamalla järjestelmää velvoittavaksi. Tätä kirjausta sekä edellä mainittua tavoitetta alentaa tulkitsemisestä aiheutuvia kustannuksia toteutettaisiin myös 1. lakiehdotuksessa esitetyllä uudella säännöksellä siitä, että kunta tai työvoimaviranomainen voisi periä kotoutuja-asiakkaalta maksun ilman perustetta käyttämättä jätetystä palvelusta, mikäli siitä on aiheutunut kunnalle tai työvoimaviranomaiselle tulkitsemiskustannuksia ja mikäli kotoutuja-asiakas ei ole etukäteen perunut aikaa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) mukainen aikuistumisen tuen saamisen ikäraja tulisi laskea samalle tasolle kuin lastensuojelulain (417/2007) mukaisessa lastensuojelun jälkihuollossa. Nykyisin ikäraja on molemmissa laeissa 25 ikävuotta ja sitä esitetään hallitusohjelman mukaan laskettavan 23 ikävuoteen. Hallitusohjelman liitteessä B olevassa taulukossa on merkitty, että lastensuojelulain muutosta koskeva hallituksen esitys tulisi antaa eduskunnalle vuonna 2023, ja lakimuutosten pitäisi tulla voimaan 2024 puolivälissä.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki (681/2023, jäljempänä kotoutumislaki) tulee voimaan 1.1.2025 ja kumoaa tällä hetkellä voimassa olevan, saman nimisen lain (laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), jäljempänä voimassa oleva kotoutumislaki). Tällä esityksellä esitetään hallitusohjelman edellyttämiä muutoksia pääasiassa 1.1.2025 voimaan tulevaan kotoutumislakiin. Voimassa olevaan kotoutumislakiin esitetään kuitenkin tehtävän muutos alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen ikärajan ja siitä maksettavien korvausten osalta. Lisäksi eräät pienemmät ja teknisluontoisemmat kotoutumislakiin esitettävät muutokset liittyvät mainittua lakia koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp) valmistelun ja eduskuntakäsittelyn aikana nousseisiin muutostarpeisiin.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Esitystä on valmisteltu kesäkuusta 2023 alkaen hallitusohjelmaan liittyvien muutosten osalta ja maaliskuusta 2023 alkaen muiden muutosten osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö on järjestänyt tämän hallituksen esityksen valmistelun eri vaiheissa kuulemistilaisuuksia lakiuudistuksen tavoitteista ja esityksistä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on keskustellut lakiuudistuksen tavoitteista ja esityksistä maaliskuusta 2023 alkaen muiden ministeriöiden kanssa voimassa olevan kotoutumislain 36 §:ssä tarkoitettussa ministeriöiden välisessä kotoutumisen yhteistyöelimessä. Lisäksi sisäministeriön, valtiovarainministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa on keskusteltu niiden hallinnonalaan kuuluvien 3.-5. lakiehdotusten osalta. Esityksen eräistä ehdotuksista on keskusteltu myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, Maahanmuuttoviraston, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ja Kansaneläkelaitoksen kanssa maaliskuusta 2023 alkaen. Työ- ja elinkeinoministeriön sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen edustajat ovat keskustelleet myös eräistä esityksistä 21.6.2023 pidetyssä kokouksessa.

Eräiden kuntien ja hyvinvointialueiden edustajien kanssa on keskusteltu 29.8.2023 järjestetyssä tilaisuudessa liittyen valmistelun erityiskysymyksiin. Hallituksen esityksen tavoitteita ja esityksiä on esitelty 6.9.2023 KOTO24-ohjausryhmässä, 8.9.2023 työllisyyden edistämisen neuvottelukunnan kokouksessa sekä syksyn 2023 aikana elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten järjestämissä viidessätoista alueellisissa KOTO24-aluekierroksen tilaisuuksissa, joissa on esitelty laajemmin vuoden 2025 lainsäädäntömuutoksia ja niiden toimeenpanoa. Lisäksi kaikille avoin kuulemistilaisuus lakiuudistuksen tavoitteista ja esityksistä järjestetään lausuntokierroksen aikana suomeksi 2.10.2023 sekä ruotsiksi 6.10.2023.

Esitysluonnos lähetettiin lausuntokierrokselle ajalla 19.9.2023-23.10.2023.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnuksella/TEM018:00/2023>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Kotoutumisen edistämisen rahoitus

Kotoutumisen edistämisen rahoitus liittyy kuntiin, hyvinvointialueisiin ja valtion viranomaisiin. Kuntien ja kuntayhtymien rahoitus muodostuu useista lähteistä. Ensinnäkin niiden tuloista suunnilleen puolet on erilaisia verotuloja: kunnallisveroa, yhteisöveroa ja kiinteistöveroa. Lisäksi erilaiset toimintatulot kuten myyntitulot ja maksut muodostavat osan kuntien ja kuntayhtymien tuloista. Kunnat saavat myös rahoituksesta merkittävän osan yleiskatteellisena ja laskennallisena rahoituksena osana kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia. Lisäksi osa kuntien kotoutumisen edistämisen rahoituksesta perustuu kotoutumislaisissa säädettyihin laskennallisiin ja erikseen haettavaan korvauksiin.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään lailla hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021). Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu suurelta osin valtion rahoitukseen sekä osin asiakas- ja käyttömaksuihin. Hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta. Hyvinvointialueiden toiminta perustuu pääosin valtion rahoitukseen, joka on laskennallista ja yleiskatteellista. Rahoitus jaetaan kullekin hyvinvointialueelle sen asukkaiden laskennallisten sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien palvelutarvetta ja olosuhdetekijöitä kuvaavien tekijöiden perusteella. Osa hyvinvointialueiden rahoituksesta määräytyy asukasmäärän mukaisesti sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kriteerin perusteella. Yleiskatteisesta rahoituksesta

kohdennetaan suurin osa, noin 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kautta. Muita kohdennusperusteita ovat muun muassa asukasluvu, asukastiheys, vieraskielisyys ja kaksikielisyys. Hyvinvointialueiden rahoitus tarkistetaan koko maan tasolla toteutuneiden kustannusten mukaisesti tilinpäätöstietojen valmistuttua. Esimerkiksi vuoden 2023 toteutuneet kustannukset tarkistetaan vuoden 2025 rahoituksessa.

On syytä huomioida, että kotoutumislain nojalla maksettavat laskennalliset tai erikseen haettavat korvaukset ovat vain pieni osa kuntien ja hyvinvointialueiden palveluiden rahoitusta. On myös syytä huomioida, että edellä kuvatut yleiskatteelliset ja laskennalliset korvaukset sekä kotoutumislainsäädetyt laskennalliset korvaukset eivät ole ”korvamerkittyjä” johonkin tiettyyn käyttötarkoitukseen, vaan ne ovat osa kunnan tai hyvinvointialueen kokonaistuloja ja on kuntien ja hyvinvointialueiden päätettävissä, miten rahoitus kohdennetaan niiden lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.

Kunnalle ja hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista korvauksia pääasiassa voimassa olevan kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä (esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavat ja heidän perheenjäsenensä sekä tilapäistä suojelua saavat, joilla on kotikunta). 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain vastaava kohderyhmä on lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöt.

Kotoutumislain mukaisesti valtio maksaa kunnalle ja hyvinvointialueelle korvauksia edellä tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä sekä laskennallisten että todellisten kustannusten perusteella. Vuonna 2022 kunnille maksettiin korvauksia 120 326 221 euroa. Lisäksi Kansaneläkelaitokselle maksettiin perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvia kustannuksia noin 20 miljoonaa euroa, josta se palautti käyttämätöntä määrärahaa noin 3,85 miljoonaa euroa. Vielä ei ole tiedossa, miten todellisten kustannusten mukaisesti maksettavat korvaukset ovat jakautuneet kuntien ja hyvinvointialueiden välillä vuodesta 2023 alkaen, sillä korvauksia haetaan takautuvasti.

Voimassa olevan kotoutumislain 45 §:n mukaan kunnalle maksetaan laskennallista korvausta 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Vastaavasti voimassa olevan kotoutumislain 45 a §:n mukaan hyvinvointialueelle maksetaan laskennallista korvausta 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kotoutumista edistävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Laskennallista korvausta maksetaan nykyisin 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä ja 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta henkilöstä, josta kunnan osuus on 85 % 7 vuotta täyttäneiden kokonaiskorvauksesta ja 95 % alle 7-vuotiaiden kokonaiskorvauksesta. Laskennallisen korvauksen jakautumisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella kotoutumisen edistämiseen liittyvien kuntien ja hyvinvointialueiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011).

1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain myötä korvausjärjestelmää yksinkertaistetaan siten, että osa nykyisin erikseen haettavista korvauksista kuten tulkkaus- ja alkukartoituskorvaukset jyvitetään osaksi laskennallista korvausta. Lisäksi laskennallisella korvauksella katetaan 2025 alkaen kuntien uusien tehtävien, kuten kunnan kotoutumisohjelman mukaisen kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation, toteuttamisen kustannuksia. Laskennallisesta korvauksesta säädetään kotoutumislain 61 ja 62 §:ssä ja tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Laskennallista korvausta maksetaan kolmelta vuodelta ja kiintiöpakolaisten osalta neljältä vuodelta henkilön ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. Korvausta ei voida maksaa pidemmältä ajalta, vaikka viranomaiset jatkaisivat pakolaisen kotoutumissuunnitelmaa yli kolmen vuoden laissa säädettyjen pidennysperusteiden perusteella. Seurantatietoa

siitä, miten laskennallinen korvaus kunnissa on kohdennettu tai käytetty taikka sitä, kuinka moni edellä mainittuun henkilöpiiriin kuuluvista henkilöistä on aktiivisesti kunnan tai sekä kunnan että työ- ja elinkeinotoimiston kotoutumispalveluiden asiakkaana, ei ole saatavilla. Laskennallisen korvauksen kesto ei arvioitu osana hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämistä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp), vaikka kotoutumissuunnitelman kesto lyhennettiin siinä esitetyllä lailla (kotoutumislaki 681/2023). Useat kunnat sekä Suomen Kuntaliitto ovat pitäneet laskennallisen korvauksen tasoa nousseisiin kustannuksiin nähden jo pitkään riittämättömänä.

2.2. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuki

Ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuki järjestetään hyvinvointialueen ja kunnan yleisen palvelujärjestelmän palveluiden piirissä riippuen siitä, millaisiin palveluihin lapsella tai nuorella on tarvetta. Kotoutumislain mukainen tuki koskee oleskeluluvan saanutta lasta tai nuorta. Lisäksi edellytyksenä on rekisteröity kotikunta, kun kyseessä on tilapäistä suojelua saava lapsi tai nuori. Hyvinvointialueen on järjestettävä tukea yksilöllisen tarpeen mukaisesti siten kuin sosiaalihuoltolaissa säädetään. Kunnan on järjestettävä kotoutumista edistäviä palveluita yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Sekä hyvinvointialueella että kunnalla on velvoite järjestää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleille nuorille heidän tarvitsemiaan palveluita. Kyseessä on subjektiivinen oikeus tukeen, jos lapsella tai nuorella on sille tarvetta.

Kotoutumislain mukaisella tuella tarkoitetaan kokonaisvaltaista tukea 18–24-vuotiaalle nuorelle. Tuen tarkoituksena on auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Tuki voidaan toteuttaa viranomaisen omana toimintana tai ostettuna palveluntuottajilta. Nuoren saaman tuen laajuuteen ja sisältöön vaikuttavat ensisijaisesti nuoren yksilöllinen tuen tarve, arjessa selviämisen taidot sekä psyykinen ja fyysinen terveys. Moniammatillisesti tehty palvelutarpeen arviointi on tuen suunnittelun pohjana. Yksilöllinen tuki voi sisältää esimerkiksi sosiaalihuoltolain ja kotoutumislain nojalla tarjottavia palveluita, jotka tukevat nuoren kotoutumista ja itsenäistymistä. Tuki voi kattaa perhetyöntekijän, sosiaaliryöntekijän tai sosiaaliohjaajan työpanoksen. Nuorta tuetaan itsenäisessä asumisessa ja häntä ohjataan koulutukseen tai työelämään sekä harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Lisäksi harjoitellaan virallisten asioiden hoitamista ja nuorille annetaan tukea psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtimiseen. Nuorta tuetaan myös elämönhallinnassa, kotoutumisessa, lupa-asioissa ja yhteydenpidossa perheeseen sekä tarvittaessa perheenyhdistämisprosessissa. Koska alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen nuoren sosiaalinen verkosto koostuu pääasiassa samassa tilanteessa olevista nuorista, on olennaista tarjota hänelle pysyviä aikuiskontakteja. Tuki voi sisältää myös taloudellisen tuen. Kotoutumislain mukaista tukea on kuvattu tarkemmin hallituksen esityksen HE 208/2022 vp perusteluissa.

Voimassa olevan kotoutumislain mukainen tuen ikäraja vastaa lastensuojelulain mukaista jälkihuollon ikärajaa. Lailla lastensuojelulain muuttamisesta (542/2019) nostettiin lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen. Lakimuutosta koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta (HE 71/2019 vp) perusteluissa on kuvattu tarkemmin muutoksen taustaa. Vastaavasti lailla kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta (564/2020) nostettiin kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajaa 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen. Vastaavasti kunnille ja nykyisin myös hyvinvointialueille maksettavien valtion korvausten osalta tehtiin sellainen muutos, että alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden palveluiden kustannuksia voitaisiin korvata enintään 10 vuoden ajan tai korkeintaan, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Lakimuutosta koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämistä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta (HE 79/2020 vp) perusteluissa on kuvattu tarkemmin tuolloin tehdyn muutoksen taustaa.

Mikäli lastensuojelulain mukaisen jälkihuollon ikäraja muutetaan, olisi luontevaa muuttaa vastaavalla tavalla myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten tukea sekä voimassa olevassa kotoutumislaisissa että 2025 voimaan tulevassa kotoutumislaisissa. Vastaavasti myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden palveluiden kustannusten korvaamisajankohtaa tulisi muuttaa.

2.3 Tulkitseminen

Viranomaisen velvollisuudesta huolehtia asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä säädetään hallintolain (434/2003) 26 §:ssä. Sen mukaan viranomaisen on järjestettävä tulkitseminen ja kääntäminen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, jos muuta kieltä käyttävä asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä tai asianosainen ei vammaisuuden tai sairauden perusteella voi tulla ymmärretyksi. Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. Asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi viranomaisen voi huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa. Vuonna 2021 yleisimmät tulkatut kielet työ- ja elinkeinotoimistoissa (jäljempänä TE-toimisto) olivat: arabia, venäjä, somali, dari, thai, persia, sorani, albania, kiina, espanja, vietnam ja kurmandzi. Tilapäistä suojelua saavien myötä myös ukrainan tulkkaus on yleistynyt.

Kotoutumislain mukaan tulkitsemisesta aiheutuneita kustannuksia korvataan kunnalle ja hyvinvointialueelle osana laskennallisia korvauksia. Tulkki tilataan usein etukäteen asiakastilanteeseen, jossa tiedetään sille olevan tarvetta. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin tai kotoutumissuunnitelman laadinta. Tulkkaus ei edellytä sitä, että tulkki on samassa tilassa asianosaisen kanssa, vaan tarpeen mukaan voidaan käyttää myös etätulkkausta puhelimen tai videon välityksellä. Etätulkkauksella saavutetaan säästöjä matkakustannuksissa ja matkustamiseen kuluvalle ajassa. Myös anonymi puhelintulkkaus voi olla hyvä vaihtoehto arkaluontoisia asioita käsiteltäessä. Etätulkkausta käytettäessä on kuitenkin huolehdittava tulkkauksen riittävästä laadukkaudesta sekä teknisten ratkaisujen laadusta ja tietoturvallisuudesta.

Tulkin varaaminen maksaa kunnalle tai TE-hallinnon viranomaiselle (TE-toimisto tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilu) noin 35-80 euroa per tunti riippuen tulkattavasta kielestä, tulkkitoimistosta, tilaajasta, tulkkaustavasta, ajankohdasta ja tulkkauspaikasta. Hinnat perustuvat valtakunnalliseen kilpailutukseen. Voitaneen arvioida, että läsnätulkkauksesta syntyy suurempia kustannuksia pienemmissä kunnissa, jossa tulkkitoimistojen välistä kilpailua ei välttämättä ole ja jossa tulkin matkakulut voivat nostaa hintaa. Keskimääräinen vastaanottoaika osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman samassa tapaamisessa tehtävässä laadinnassa on noin 1-1,5 tuntia. Erikseen toteutetun arvioinnin tai suunnitelman laadinnan taikka ohjausta ja neuvontaa koskevien asiakastapaamisten kesto voi olla tätä lyhyempi.

Tulkkauksen osalta kustannuksia voitaisiin mahdollisesti alentaa esimerkiksi hyödyntämällä etätulkkauksia, panostamalla maahanmuuttajien kielikoulutukseen sekä kannustamalla monikielisen henkilöstön rekrytointeihin, mutta todennäköisesti jo nyt tulkkaus-kustannuksia on pyritty alentamaan edellä mainituin keinoin. Myös uuden monikielisen yhteiskuntaorientaation myötä tarve tulkitsemiselle voi vähentyä, kun sen yhteydessä maahanmuuttajat voivat saada vastauksia kysymyksiinsä suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta omalla äidinkielellään tai muulla hyvin osaamallaan kielellä.

Aina maahanmuuttaja ei saavu paikalle varattuun tapaamiseen, minkä johdosta kunnalle tai TE-hallinnon viranomaiselle on voinut aiheutua kustannuksia tulkin tilaamisesta. Uudenmaan TE-toimiston mukaan tilanteita, joissa asiakas ei tule ollenkaan aikavaraukselle on pääsääntöisesti

suhteellisen vähän, arviolta 5-10 % kaikista varauksista. Kyseessä on arvio, sillä kirjanpidollisesti näitä kustannuksia ei ole eroteltu. Tällaisissa tapauksissa varatun tulkin palvelut pystytään usein hyödyntämään muiden samankielisten asiakkaiden puhelinpalveluun. Tätä mahdollisuutta ei välttämättä ole pienemmillä kunnilla. Käytössä ei ole arviota siitä, kuinka usein kunnille syntyy tulkitemiskustannuksia käyttämättä jääneistä tapaamisista. Olisi syytä arvioida, voitaisiinko tulkin varaamisesta syntyneitä kustannuksia siirtää maahanmuuttajan kustannettavaksi tilanteessa, jossa hän on perusteettomasti jättänyt saapumatta kunnan tai työvoimapalveluiden kotoutumista edistävän palvelun mukaiseen tapaamiseen eikä ole perunut varattua aikaansa.

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelmaan sisältyviä säästötavoitteita koskien laskennallisen korvauksen enimmäiskeston lyhentämistä sekä kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen yläikärajan laskemista. Korvausjärjestelmän muutoksilla vähennettäisiin hallitusohjelman mukaisesti kuntien kotoutumisen edistämiseen liittyvien tehtävien volyymia. Maahanmuuttaneen kotoutumista tuetaan heti maahantulon alkuvaiheesta lähtien vahvistamalla hänen omatoimisuuttaan ja omaa vastuutaan myös käytännön asioiden hoitamisessa, kuten kaupassa käymisessä.

Ihmiskaupan uhrien korvauksia koskevan säännöksen muutoksen tarkoituksena on vähentää hallinnollista taakkaa ja yksinkertaistaa korvausprosessia. Tulkkaukuskustannuksia koskevilla muutoksilla tavoitellaan julkisten menojen säästöjä sekä korostetaan kotoutuja-asiakkaiden vastuuta omasta kotoutumisestaan. Lisäksi esityksen tavoitteena on toteuttaa eräitä teknisluontoisempia muutoksia, joilla parannetaan säädösten lakiteknistä laatua.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Kotoutumislain nojalla kunnille ja hyvinvointialueille lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä (esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavista ja heidän perheenjäsenistään sekä tilapäistä suojelua saavista, joilla on kotikunta) maksettavan laskennallisen korvauksen korvausaikaa lyhennettäisiin kolmesta vuodesta kahteen vuoteen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhennystä vastaavasti. Kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä osalta korvausaikaa lyhennettäisiin neljästä vuodesta kolmeen vuoteen. Lisäksi kuntapaikalle ohjattavien henkilöiden vastaanotossa kunnan tehtävien vähentäminen esimerkiksi asunnon käyttötavaroiden hankkimisen ja kaupassa käynnissä avustamisen osalta lisää hyvinvointialueen tehtäviä.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen yläikärajaa laskettaisiin 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen vastaavasti kuin lastensuojelun jälkihuollon ikäraja esitetään laskettavaksi hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta (HE xx/202x vp). Lisäksi tuesta maksettavien kotoutumislain mukaisten korvausten maksamisen yläikärajaa laskettaisiin vastaavasti. Nämä muutokset esitetään tehtävän sekä voimassa olevaan kotoutumislakiin että 2025 voimaan tulevaan kotoutumislakiin.

Lisäksi ehdotetaan säädettävän, että kunta tai työvoimaviranomainen voisi tietyin ehdoin periä maahanmuuttaneelta tai kotoutuja-asiakkaalta maksun käyttämättä jätetystä kotoutumista edistävistä palveluista, mikäli siitä on aiheutunut kunnalle tai työvoimaviranomaiselle tulkitemiskustannuksia ja henkilö ei ole perunut aikaa.

Lakiehdotuksissa 3.-5. esitettävät sekä 1. lakiehdotuksessa esitettävät pienemmät ja teknisluontoisemmat muutokset lakiehdotuksissa liittyvät kotoutumislain ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) yhteensovittamiseen tai muihin kotoutumislain eduskuntakäsittelyn aikana tai sen jälkeen nousseisiin muutostarpeisiin. Kotoutumislakia koskeva hallituksen esitys (208/2022 vp) kytkeytyi vahvasti eduskunnalle samanaikaisesti annettuun hallituksen esitykseen työvoimapalveluiden järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 207/2022 vp). Esitysten perusteluissa tuotiin esiin esitysten välinen suhde ja se, että molemmissa esityksissä muutetaan eräitä samoja säädöksiä, kuten lakia kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta (618/2021, jäljempänä valtiosuuslaki), työttömyysturvalakia (1290/2002) sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia (615/2020). Kotoutumislakia koskevan esityksen perusteluissa todettiin, että mikäli eduskunta hyväksyy työvoimapalvelu-uudistusta koskevat lait, tulisi kotoutumislakia koskevaan esitykseen ottaa liitelakeina ne tekniset muutokset, joita edellä mainittuihin lakeihin tulisi tehdä kotoutumislakia koskevasta lakiehdotuksesta johtuen. Eräät näistä teknisistä muutoksista jäivät tekemättä kotoutumislakia koskevan esityksen lakiehdotusten eduskuntakäsittelyn aikana, joten niitä esitetään tehtäväksi tällä esityksellä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksessä esitetyt taloudelliset vaikutukset liittyisivät pääosin 1. lakiehdotukseen eli lakiehdotukseen kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) muuttamisesta ja vähäisissä määrin 2. lakiehdotukseen eli lakiehdotukseen kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 27 ja 49 §:n muuttamisesta. Kotoutumislakia koskevasta lakiehdotuksesta johtuvat taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat etenkin valtioon, kuntiin, hyvinvointialueisiin ja maahanmuuttajiin. Merkittävin taloudellinen vaikutus koskee laskennallisen korvauksen korvausaiakaa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen tiedonantovelvollisuudella on taloudellisia vaikutuksia Kansaneläkelaitoksen KELMU-asiakastietojärjestelmän kehityksen myötä. Muilla esityksen lakiehdotuksilla ei olisi taloudellisia vaikutuksia.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Mikäli laskennallisen korvauksen maksuaikaa lyhennettäisiin, vaikuttaisi se julkiseen talouteen, koska lyhentäminen vähentäisi todennäköisesti myös joidenkin palvelujen järjestämistä. Kotoutumissuunnitelma-ajan lyhentäminen vähentää tehtäviä esimerkiksi kotoutumissuunnitelmien seurannan ja päivittämisen osalta. Lisäksi matalan kynnyksen yleisiä ohjaus- ja neuvontapalveluita, joita maahanmuuttanut voi saada myös kotoutumissuunnitelman päättymisen jälkeen, rahoitetaan erikseen osana kuntien peruspalvelujen valtiosuusjärjestelmää vuoden 2025 alusta lukien. Kuntien ja hyvinvointialueiden on järjestettävä lakisääteiset palvelut, joiden kustannuksia nykyisin on voitu joltain osin (esimerkiksi henkilöstön palkkauskustannuksia) kattaa myös laskennallisten korvausten avulla. Laskennallisen korvauksen maksuajan lyhentäminen edellyttäisi lakimuutoksen lisäksi myös järjestelmäkehitystä, josta aiheutuu lisäkustannuksia.

Laskennalliseen korvaukseen kohdistuvat säästöt alkavat vaikuttaa aikaisintaan vuonna 2027, kiintiöpakolaisten osalta vuonna 2028, kun vuoden 2025 alusta alkaen korvausten piiriin tulevien henkilöiden korvausajat lyhenevät. Säästöjä arvioidaan syntyvän perustuen sisäministeriön maahanmuutto-olettaisiin pohjautuvaan arvioon korvausten piirissä olevien henkilöiden määrästä noin 13,3 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 15,2 miljoonaa euroa vuodessa 2028 lukien. Lisäksi tilapäistä suojelua saavien osalta syntyisi säästöä kertaluonteisesti vuonna 2027 arviolta

11,9 miljoonaa euroa korvausajan lyhentämisestä. Säästön määrään vaikuttaa kuitenkin korvausten piiriin tulevien henkilöiden määrä. Hallitusohjelman mukaisesti pakolaiskiintiötä alennetaan nykyisestä: pakolaiskiintiö on vuodesta 2024 alkaen 500 henkilöä vuodessa. Kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saavien määrän kehityksestä on esittää arvioita, mutta tilanne saattaa muuttua huomattavasti lyhyessäkin ajassa kuten 2015-2016 sekä 2022-2023 suuret määrät ovat osoittaneet.

Laskennallisten korvausten lyhentämisestä syntyvät säästöt koskisivat vuoden 2025 jälkeen korvausten piiriin tulleita maahanmuuttaneita. Ennen vuotta 2025 kuntaan muuttaneista henkilöistä korvauksia maksettaisiin 31.12.2024 asti voimassa olevan kotoutumislain mukaisesti eikä laskennallisten korvausten lyhentäminen koskisi heitä.

Muiden kuin kiintiöpakolaisten osalta korvausajan lyhentämisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen aiheutuvan säästön on arvioitu olevan noin 13,3 miljoonaa euroa/vuosi. Uusien korvausten piiriin tulevien määrää vuonna 2025 on arvioitu sisäministeriön maahanmuutto-olettamien pohjalta. Arvion mukaan oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden määrä sekä perheen yhdistämisten myönteisten oleskelulupapäätösten määrä olisi vuonna 2025 yhteensä 4 158 henkilöä. Säästön määrää laskettaessa on myös arvioitu, että 80 prosenttia korvausten piirissä olevista on seitsemän vuotta täyttäneitä, joista maksettava laskennallinen korvaus kunnalle ja hyvinvointialueelle on yhteensä 2 300 euroa/vuosi, ja 20 prosenttia on alle 7-vuotiaita, joista maksettava laskennallinen korvaus on yhteensä 6 845 euroa/vuosi.

Pakolaiskiintiössä valittujen henkilöiden korvausajan lyhentämisestä neljästä vuodesta kolmeen vuoteen aiheutuvan säästön arvioitiin olevan noin 3,9 miljoonaa euroa/vuosi, jos pakolaiskiintiö olisi 850 henkilöä, kuten kehyslaskelmassa 2024-2027. Lisäksi laskelmassa on käytetty arviota, että puolet kiintiöpakolaisista on lapsia. Hallitusohjelman mukaan pakolaiskiintiö on vuodesta 2024 lukien 500 henkilöä, joten laskennallisen säästön arvioidaan olevan tällöin noin 2,3 miljoonaa euroa/vuosi.

Tilapäistä suojelua saavien osalta korvausajan lyhentämisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen aiheutuvan säästön on arvioitu olevan noin 11,9 miljoonaa euroa kertaluontoisesti vuonna 2027. Vuonna 2024 Suomeen arvioidaan tulevan noin 10 000 tilapäistä suojelua saavaa henkilöä, joista kotikunnan saisi arviolta noin 4 000 henkilöä vuonna 2025, jolloin he siirtyisivät myös kotoutumislain mukaisten kustannusten korvausten piiriin. Säästön määrää arviotaessa on arvioitu, että korvausten piirissä olevista 14 prosenttia on alle 7-vuotiaita ja 86 prosenttia seitsemän vuotta täyttäneitä. Vaikka tilapäinen suojelu päättyy viimeistään 4.3.2025, on laskelmassa arvioitu, että he vertautuvat muihin pakolaistaustaisiin niin kauan kuin ovat maassa.

Vuonna 2027 säästö olisi siis yhteensä noin 25,2 miljoonaa euroa. Vuodesta 2028 lukien säästö olisi yhteensä noin 15,6 miljoonaa euroa/vuosi, mikäli uusien korvausten piiriin tulevien määrät pysyvät vuositasolla samoina. Sisäministeriö arvioi maahanmuuton keskeisissä olettamissa esimerkiksi oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden määriä ja kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perhesiteen perusteella tulevien määriä 2-3 kertaa vuodessa tai tarvittaessa. Uusien korvausten piiriin tulevien henkilöiden arvioitu määrä huomioidaan arviotaessa määräraharahatarvetta talousarvio- ja julkisen talouden suunnitelman valmistelussa.

Tällä hallituksen esityksellä ei ole vaikutusta tulkitsemisen korvauksiin tai laskennallisen korvauksen tasoon, vaan laskennallisesta korvauksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tulkitsemisen kustannukset sisällytetään vuodesta 2025 alkaen osaksi laskennallista korvausta. Hallitusohjelman taloudellisten päätösten mukaan tulkitsemisestä aiheutuvien kustannusten korvaustasoa kuitenkin alennetaan kolme miljoonaa euroa/vuosi samassa yhteydessä, jossa tulkitsemisen kustannukset sisällytetään osaksi laskennallista korvausta eli vuodesta 2025 lukien.

Tällöin on syytä huomioida, että mikäli laskennallisen korvauksen korvausaikaa lyhennetään kolmesta vuodesta kahteen vastaavasti kuin kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto, tulisi tulkitemiskustannusten osalta huomioida ensimmäisen ja toisen vuoden kasvanut tulkitemisen tarve palveluiden painottuessa aiempaa enemmän näille vuosille. Hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp) perusteluissa on kuvattu, miten tulkitemisestä aiheutuvat kustannukset sisällytetään osaksi laskennallista korvausta, mutta siinä ei ole huomioitu laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentämistä, josta päätettiin hallitusohjelmassa kesällä 2023. Hallitusohjelman mukainen tulkitemisen korvaustason alentaminen toteutetaan valtioneuvoston asetuksen valmistelun yhteydessä huomioiden sekä korvausajan lyhentäminen että kustannusten korvaustason alentaminen tulkitekaus-kustannusten tason määrittelyssä osana laskennallista korvausta niin, että korvausajan lyhentäminen ei entisestään vähennä tulkitemisestä aiheutuvien kustannusten korvaustasoa edellä mainittua kolmen miljoonan euron säästöä enempää.

Yllä mainitun hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp) perusteluissa laskennalliseen korvaukseen sisällytetyn tulkitekaus-kustannuksen määrän arvioitiin olevan 1 212 euroa/henkilö/vuosi kolmen vuoden ajan. Laskelma perustui vuoden 2021 toteutuneisiin tulkitekaus-kustannuksiin (noin 14,8 miljoonaa euroa) ja laskennallisen korvauksen piirissä olleiden määrään (12 215 henkilöä). $14,8 \text{ miljoonaa euroa} / 12\,215 \text{ henkilöä} = 1\,212 \text{ euroa/henkilö}$. Vuonna 2022 kunnille korvattiin tulkitemisestä aiheutuneita kustannuksia noin 13,5 miljoonaa euroa ja laskennallisten korvausten piirissä oli 11 233 henkilöä ($13,5 \text{ miljoonaa euroa} / 11\,233 \text{ henkilöä} = 1\,202 \text{ euroa/henkilö}$). Vuositasolla tulkitekaus-kustannusten määrä laskennallisen korvauksen piirissä oleviin suhteutettuna on hyvin samalla tasolla. Ennen vuotta 2023 hyvinvointialueilla ei ollut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastuuta eikä mitään kotoutumista edistäviä tehtäviä, joten kustannukset ja kotoutumislain mukaiset korvaukset hyvinvointialueille alkavat vuodesta 2023. Hyvinvointialueiden ja kuntien vuoden 2023 tulkitemisen kustannuksista ei ole vielä tietoa, sillä hyvinvointialueet ja kunnat voivat hakea korvauksia takautuvasti.

Kun tulkitemiskustannusten korvaustasoa alennettaisiin kolmella miljoonalla eurolla vuodessa hallitusohjelman mukaisesti, tulkitemisestä aiheutuvia korvauksia maksettaisiin kunnille ja hyvinvointialueille yhteensä arviolta 10,5 miljoonaa euroa/vuosi vuoden 2022 tasolla ($13,5 \text{ miljoonaa euroa} - 3 \text{ miljoonaa euroa} = 10,5 \text{ miljoonaa euroa}$). Mikäli laskennallisen korvauksen korvausaikaa samanaikaisesti lyhennettäisiin, jäisi kunnille ja hyvinvointialueille korvaamatta tulkitemisestä aiheutuvia kustannuksia 10,5 miljoonaa euroa/vuosi laskennallisen korvausajan lyhentyessä vuodella. Tämän kompensoimiseksi tulkitekaus-kustannuksiin sisällytettäisiin laskennallisen korvauksen korvausajalle yhden vuoden tulkitekaus-kustannukset, jotka ilman laskennallisen korvauksen maksuajan lyhentämistä olisi maksettu osana laskennallista korvausta. Tällöin tulkitekaus-kustannusten osuus laskennallisesta korvauksesta olisi yhteensä 1 402 euroa/henkilö/vuosi ($3 \text{ vuotta} * 10,5 \text{ miljoonaa euroa} / 2 \text{ vuotta} / 11\,233 \text{ henkilöä} = 1\,402 \text{ euroa/henkilö}$). Tulkitekaus-kustannukset sisällytettäisiin osaksi kunnalle ja osaksi hyvinvointialueelle maksettavaa laskennallista korvausta.

Laskennallisen korvauksen maksuajan lyhentäminen edellyttää Maahanmuuttoviraston UMA-järjestelmässä olevan laskennallisen korvauksen automatisoidun maksatustoiminnallisuuden kehittämistä. Järjestelmäkehityksestä aiheutuu kustannuksia, arviolta noin x euroa. Vuosien 2025-2028 osalta käytössä olisi kaksi korvausaikaa. Henkilön korvausajan pituus riippuisi siitä, onko henkilö muuttanut kuntaan ja tullut korvausten piiriin ennen vai jälkeen 1.1.2025 voimaan tulevaa lakimuutosta. Järjestelmäkehityksestä aiheutuvat kustannukset voidaan kattaa olemassa olevalla rahoituksella, eikä lisärahoitusta siten tarvita valtion talousarvioesityksessä.

Vuonna 2019 kunnat laskuttivat valtiolta 4,4 miljoonaa euroa kotoutumislain mukaisia aikuistumisen tuen kustannuksia. Lisäksi vuonna 2019 tukiasumisyksiköiden osuus oli noin 4,3 miljoonaa euroa ja kustannukset yhteensä noin 8,7 miljoonaa euroa. Kustannuksia ei ole mahdollista arvioida täsmällisesti, sillä joissakin kunnissa aikuistumisen tuen kustannukset on sisällytetty laajempiin ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palveluita koskeviin sopimuksiin tai päätöksiin. Kunnat voivat myös laskuttaa kustannuksia kaksi vuotta jälkikäteen, joten kaikilla yllä mainitut kustannukset eivät välttämättä kohdistuneet vuoteen 2019. Vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveystalouden sekä kotoutumislain mukaisten alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden asumisen ja tuen järjestämistä vastuu on ollut hyvinvointialueilla, mutta tiedossa ei ole vielä, paljonko hyvinvointialueet tulevat hakemaan aikuistumisen tuen kustannuksia vuoden 2023 osalta. Suurin kustannuserä ovat yleensä sosiaalitoimintakäytäntöjen ja sosiaaliohjaajien palkkamenot. Palkkakustannusten lisäksi menoja aiheuttaa mm. harkinnanvaraisesta tai täydentävästä toimeentulotuesta, palvelujen ostoista sekä tulkkauksista.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisen tuen ikärajan laskemisen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen arvioidaan tuovan säästöjä julkiselle taloudelle noin 0,8 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2025 alkaen. Aikuistumisen tuen kustannuksissa on aluekohtaista vaihtelua. Säästöt kohdistuvat kotoutumislain nojalla maksettaviin erityiskustannuksiin. Keskimääräinen kustannus tuen järjestämisestä 18 vuotta täyttäneelle on arviolta noin 4 100 euroa/hlö/vuosi. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut lastensuojelulain mukaisen jälkihuollon kustannusten olevan 4 348 euroa nuorelta vuodessa (HE 71/2019 vp).

Sisäministeriön maahanmuutto-olettamien mukaan Suomeen saapuu noin 200 ilman huoltajaa tullutta alaikäistä, joista käytännössä lähes kaikki saavat oleskeluluvan. Mikäli ilman huoltajaa maahan tulleen aikuistumisen tuen korvausajaa lyhennetään 25 vuodesta 23 vuoteen, olisi arvioitu säästö noin 1,6 milj. euroa (200 x 4 100 euroa x 2 vuotta), mikäli jokainen nuori käyttäisi palvelua 25 ikävuoteen saakka. Aikuistumisen tuen piirissä on tällä hetkellä 23-24 -vuotiaana enää noin 50 % ikäluokkaan kuuluvista, joten arvioitu säästö olisi puolet pienempi. Nämä laskelmat perustuvat arvioihin saapuneiden määristä. Koska muutos tapahtuisi voimassa olevaa kotoutumislakia koskevalla 2. lakiehdotuksella puolivälissä vuotta 2024, ensimmäisenä vuonna säästö olisi noin 400 000 euroa ja seuraavina vuosina noin 0,8 miljoonaa euroa vuodessa.

Nuoren aikuistumisen tuen tarve voi vähentyä, joten 23- ja 24-vuotiaiden osalta vuosittainen kustannus voisi olla yllä kuvattua pienempi. Lisäksi mikäli palvelua tarvitsevien nuorten määrä laskee tämän hetkisestä, voivat kokonaistaloudellisesti arvioituna laskennalliset säästöt jäädä ennakoitua vähäisemmiksi. Tällä hetkellä 23-24 -vuotiaiden ikäryhmässä on henkilöitä, jotka ovat odottaneet oleskelulupaa useamman vuoden vastaanottokeskuksissa ja saaneet ensimmäisen oleskeluluvan vasta yli 20-vuotiaana. Aikuistumisen tuen avulla voidaan tehokkaasti tukea heidän kotoutumistaan ja ehkäistä syrjäytymistä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten mukaan ne alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet lapset, joiden lupa on myönnetty nopeasti ja joiden kotoutuminen on päässyt alkamaan jo perheryhmäkodissa, eivät välttämättä tarvitse jälkihuoltoa enää 23-24 -vuotiaana. Ukrainasta saapuneet tilapäistä suojelua saavat ilman huoltajiaan olevat nuoret voivat toisaalta kasvattaa lukumääriä.

Riskinä on, että kyseessä olevat nuoret tarvitsevat kuitenkin esimerkiksi aikuissosiaalitoiminnan, mielenterveyspalveluiden tai opiskelijahuollon palveluita ja kokonaistaloudellisesti arvioituna säästöt jäävät ennakoitua vähäisemmiksi. Onnistuneilla kotoutumista edistävillä palveluilla kustannuksia voidaan kokonaisuudessaan hillitä pitkällä aikavälillä. Lisäksi kolmannen sektorin rooli kotoutumisen edistämiseksi on merkittävä myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden kotoutumisessa.

Hallitusohjelmassa esitetty viiden miljoonan euron lisäys 2025 alkaen maahanmuuttajajätien aseman parantamiseen maksettaisiin manner-Suomen kunnille osana valtionosuusjärjestelmää. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille rahoitus maksettaisiin laskennallisten korvausten kautta, sillä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvat kunnat eivät kuulu valtionosuusjärjestelmän piiriin. Perustuen kotoutumiskoulutukseen osallistuvien henkilöiden ja 20–50-vuotiaiden ulkomaalaisten naisten osuuteen Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien osuus maahanmuuttajajäideille suunnatusta viiden miljoonan euron määrärahasta olisi noin 60 000 euroa. Lisärahoituksen merkitys julkiseen talouteen on vähäinen erityisesti huomioituna yllä kuvatut vähennykset.

Kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisen supistaminen, johon laskennallisen korvausajan lyhentäminen voisi kunnissa johtaa, vaikuttaisi todennäköisesti maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen heikentymiseen, koska kotoutumistoimet tutkitusti edistävät kotoutumista ja ovat kannattavia erityisesti maahanmuuton alkuvaiheessa. Kiviholman ja Karhusen (2022) mukaan ”onnistuneesti toteutetuilla kotouttamistoimilla voidaan parantaa maahanmuuttajien kiinnostumista työmarkkinoille, nopeuttaa heidän työllistymistään ja auttaa heitä saamaan parempia työpaikkoja.”Maahanmuuttaneiden – kuten kaikkien muidenkin asukkaiden – työllistyminen lisää verotuloja ja vähentää erilaisten sosiaalietuuksien käyttöä. Riskinä on, että kotoutuja-asiakkaiden palveluiden rahoituksesta leikkaamisella olisi pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menoja kasvattavia ja tuloja vähentäviä vaikutuksia. Riskiä voidaan pienentää panostamalla yleisen palvelujärjestelmän mukaisiin palveluihin, joilla tuettaisiin maahanmuuttaneiden kotoutumista ja työllistymistä.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 84 §:n muutoksen tarkoituksena on vahvistaa Kansaneläkelaitoksen tiedonantovelvoitetta kunnalle, jotta kunta tavoittaa 1.1.2025 alkaen kotihoidon tukea saavat maahanmuuttajavanhemmat kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Tämä edellyttää Kansaneläkelaitoksen KELMU-järjestelmän järjestelmäkehitystä sekä ylläpitoa, joiden kustannusten arvioidaan olevan 250 000 euroa. Järjestelmäkehitys rahoitettaisiin momentin 32.50.03 (Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen) määrärahalta.

Vaikutukset kuntatalouteen

Laskennallista korvausta maksetaan kunnille kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettuihin henkilöistä. Laskennallisen korvauksen maksuajan lyhentämisellä on vaikutuksia niiden kuntien talouteen, jotka vastaanottavat kuntapaikoille kiintiöpakolaisia tai luvansaaneita turvapaikanhakijoita tai tilapäistä suojelua saavia ja heidän perheenjäseniään taikka joihin muuttaa itsenäisesti edellä mainittuja henkilöitä.

Laskennallisesta korvauksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Laskennallisesta korvauksesta valtaosa maksetaan nykyisin kunnalle. 1.1.2025 alkaen hallinnollisen työn vähentämiseksi tulkitsemisesta aiheutuneet kustannukset sisällytetään osaksi laskennallista korvausta. On arvioitu, että niistä 60 % syntyy sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteydessä. 1.1.2025 alkaen alkukartoituskorvaus jyvitetään myös osaksi laskennallista korvausta, jolla katetaan myös muun muassa monikielisen yhteiskuntaorientaation ja kotoutumiskoulutuksen kustannuksia kunnassa. Hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp) perusteluissa on kuvattu tarkemmin laskennallisen korvauksen muutoksia 2025 alkaen.

Laskennallinen korvaus kunnalle on vuodesta 2025 alkaen edellä mainitun hallituksen esityksen perusteluissa arvioitu olevan 6 988 euroa alle 7-vuotiaista, 2 440 euroa 7-17-vuotiaista, 11 311 euroa yli 18-vuotiaista ensimmäisen osalta ja 2 440 euroa yli 18-vuotiaista toisesta vuodesta

eteenpäin. Yli 18-vuotiaiden ensimmäisen vuoden korvaukseen on sisällytetty kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation kustannukset. Ahvenanmaan kunnalle laskennallisten korvausten on arvioitu olevan 7 351 euroa alle 7-vuotiaista, 2 987 euroa 7-17-vuotiaista, 3 563 euroa yli 18-vuotiaista ensimmäisen vuoden osalta ja 2 987 euroa yli 18-vuotiaista toisesta vuodesta eteenpäin.

Vuonna 2022 laskennallisten korvausten piirissä oli yhteensä 11 233 henkilöä, joista noin 3 400 tuli kyseisenä vuonna ensimmäistä kertaa laskennallisten korvausten piiriin. Laskennallisten korvausten piirissä olevista oli vuonna 2022 arvion mukaan noin 14 % oli alle 7-vuotiaita.

Sisäministeriön maahanmuutto-olettamien pohjalta tehtyjen laskelmien mukaan laskennallisia korvauksia maksetaan kunnille ja hyvinvointialueille yhteensä vuonna 2027 noin 25,2 miljoonaa euroa ja vuodesta 2028 noin 15,6 miljoonaa euroa/vuosi vähemmän kuin niille olisi maksettu ilman korvausajan lyhentämistä. Kunnille on maksettu vuoden 2023 tammikuun ja kesäkuun välisenä aikana noin 89 prosenttia ja hyvinvointialueille noin 11 % laskennallisista korvauksista. Kuntien osuuden vähennyksestä arvioidaan siten olevan noin 22,4 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 13,9 miljoonaa euroa/vuosi vuodesta 2028 lukien. Yksittäisen kunnan osalta vähennys riippuu kuntapaikalle ohjattavien tai kuntaan itsenäisesti muuttavien määrästä. Laskennallisen korvauksen maksuajan lyheneminen voi vaikuttaa kuntien halukkuuteen ottaa vastaan kiintiöpakolaisia ja muita kuntapaikalle ohjattavia henkilöitä.

Kuntien ja kuntayhtymien rahoitus muodostuu pääosin veroista ja erilaisista toimintatuloista. Kunnat saavat myös rahoituksesta merkittävän osan yleiskatteellisena ja laskennallisena rahoituksena osana kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia. On myös syytä huomioda, että kotoutumislain nojalla maksetaan erilaisia erikseen haettavia korvauksia sekä valtionosuuksia, joilla katetaan myös kotoutumislain mukaisten tehtävien hoitamisesta syntyviä kustannuksia. Niiden maahanmuuttajien (mukaan lukien pakolaistaustaiset) palveluita, jotka ovat työttömiä työnhakijoita, kotoutumispalveluiden järjestämistä rahoitetaan osana työvoimapolveluiden rahoitusta.

Laskennallisten korvausten korvausajan lyhentämisellä on täten vähäisiä vaikutuksia kuntatalouteen. Kunnan sisäisessä budjetoinnissa kotoutumislain nojalla maksettavat korvaukset ovat todennäköisemmin kohdennettu pakolaisten vastaanoton koordinaatioon ja kotoutuja-asiakkaiden palveluihin, ja laskennallisen korvauksen leikkaaminen aiheuttanee säästöpainetta tällaisia tehtäviä hoitavilta yksiköiltä. Lisäksi kuntapaikalle ohjattavien henkilöiden vastaanotossa kunnan tehtävien vähentäminen esimerkiksi asunnon käyttötavaroiden hankkimisen ja kaupassa käynnissä avustamisen osalta lisää hyvinvointialueen tehtäviä, mikä on syytä huomioda laskennallisen korvauksen määrässä, kun asiaa koskevaa valtioneuvoston asetusta valmistellaan.

Kuntataloudelle voisi olla vähäisiä myönteisiä vaikutuksia sillä, jos tulkittamisen kustannuksia siirrettäisiin maahanmuuttajan kustannettavaksi tilanteessa, jossa maahanmuuttaja on jättänyt saapumatta hänelle varattuun tapaamiseen perusteettomasti ja perumatta aikaa.

Säästöt kohdistuvat kuntiin ja työvoimaviranomaisille, jotka voivat periä aiheutuneet kustannukset enintään 51,50 euroon asti. Ajanvarauksen käyttämättä jättämisestä koituvat kustannukset voivat olla myös tätä pienemmät tai suuremmat, mutta yksinkertaisuuden vuoksi käytetään seuraavassa laskelmassa perittävän maksun hintana 51,50 euroa.

Nykyisin työ- ja elinkeinotoimistoissa ja työllisyyden kuntakokeiluissa työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille tehtävien uusien kotoutumissuunnitelmien määrä vaihtelee vuosittain. Vuosina 2015–2022 suunnitelmia tehtiin keskimäärin hieman alle 9 000 vuodessa. Kotoutumissuunnitelmia tehdään myös työvoiman ulkopuolella oleville kunnan toimesta. Hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp) perusteluissa arvioidaan, että vuodesta 2025 eteenpäin työvoiman

ulkopuolella oleville suunnitelmia tehtäisiin noin 2 000 vuodessa. Näin ollen uusia kotoutuja-asiakkaita tulisi arviolta noin 11 000 vuodessa.

Kotoutumissuunnitelmien kesto on yksilöllinen ja vaihtelee suuresti palvelutarpeen mukaan. Tulkkauskustannuksista suurin osa kohdistuu kuitenkin kotoutumisen alkuvaiheeseen. Koska tarkempaa dataa ei ole saatavilla, oletetaan seuraavassa laskelmassa, että tulkkauskustannuksia tulisi keskimäärin enintään kahden vuoden ajalta. Vuodesta 2025 alkaen kotoutumissuunnitelmien enimmäiskesto laskee kahteen vuoteen.

Hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp) perusteluissa arvioidaan, että henkilöä kohden tulkkausta järjestettäisiin enintään 15 tuntia vuodessa. Näin ollen kahdelle vuodelle jaettuna tulkkausta järjestettäisiin yhteensä enintään 30 tuntia vuodessa. Koska tulkkia edellyttävät tapaamiset ovat yleensä keskivertotapaamisia pidempiä, voidaan tulkkausta edellyttäviä tapahtumia arvioida olevan keskimäärin enintään noin 10 vuodessa.

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston arvion mukaan tilanteita, jossa asiakas ei tule ollenkaan aikavaraukselle on arviolta 5–10 prosenttia kaikista varauksista. Ilmoitus maksun perinnästä kuitenkin vaikuttaa käyttämättä jätettyjen palveluiden määrään. Tästä syystä on perusteltua arvioida, että korkeintaan 5 prosenttia jättää ajanvarauksen käyttämättä, kun käyttämättä jääneistä varauksista aletaan periä maksuja.

Jos vuosittain uusia kotoutuja-asiakkaita tulisi 11 000, heille järjestettäisiin tulkkausta vaativia palveluita 10-20 kertaa kotoutumissuunnitelman voimassaolon aikana, perittävän maksun hinta olisi 51,50 euroa ja 5 prosenttia tapaamisista jätettäisiin käyttämättä, syntyisi säästöä $11\,000 * 10 (20) * 51,50 \text{ euroa} * 0,05 = 283\,250 (566\,500)$ euroa vuodessa. Näin ollen käyttämättä jääneet palvelut säästäisivät kuntien ja työvoimaviranomaisten vuosittaisia kustannuksia arviolta yhteensä 283 250 – 566 500 euroa vuodessa.

Laskelmassa ei kuitenkaan ole huomioitu tilanteita, joissa maksua ei saisi periä sen vuoksi, että käyttämättä ja peruuttamatta jättämiselle olisi hyväksyttävä syy, maksun periminen olisi kohutonta tai asiakas olisi alle 18-vuotias.

Hallitusohjelmassa esitetty viiden miljoonan euron lisäys vuodesta 2025 alkaen maahanmuuttaja- ja tulkkausjärjestelmän parantamiseen maksettaisiin manner-Suomen kunnille osana valtionosuusjärjestelmää. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille rahoitus maksettaisiin laskennallisten korvausten kautta, sillä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvat kunnat eivät kuulu valtionosuusjärjestelmän piiriin. Manner-Suomen kuntien osuus lisärahoituksesta olisi 4,94 miljoonaa euroa ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien osuus 60 000 euroa. Lisärahoitus parantaisi kuntien taloudellisia mahdollisuuksia järjestää kotona lapsia hoitaville maahanmuuttajavanhemmille soveltuvia palveluita mukaan lukien palvelujen aikana toteutettu lasten hoito.

Vuoden 2019 tulkkauskustannuksia koskevassa kuntakyselyssä kunnat arvioivat valtion korvaamien kustannusten olevan vähintään puolet ja usein noin 70–80 % kaikesta kunnassa tehdystä tulkkauksesta. Mikäli yli kaksi vuotta maassa asuneiden tulkkaus- ja muut palvelutarpeet eivät samanaikaisesti vähenisi, voisivat kunnat joutua kattamaan nykyistä suuremman osuuden tulkkauksen ja muiden maahanmuuttajien palveluiden kokonaiskustannuksista. Tämä voisi mahdollisesti nostaa kynnystä tulkin tilaamiselle ja kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiselle maahanmuuttaja-asiakkaille. Kotoutumissuunnitelman tavoitteellisen keston lyheneminen 1.1.2025 lähtien korkeintaan kahteen vuoteen ja myös muut kotoutumista edistävät alkuvaiheen palvelumuutokset voivat kuitenkin parhaimmillaan nopeuttaa kotoutumisprosessia

ja kielenoppimista. Mikäli uudistukset tuottaisivat tavoiteltua kotoutumisen nopeutumista ja tehostumista, korvausajan lyheneminen ei johtaisi kuntien kannettavaksi jäävien kotoutumisen kulujen kasvuun.

Riskinä on, että mikäli kotoutuja-asiakkaat ja muut maahanmuuttaneet eivät saa tarvitsemiaan kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita maahanmuuton alkuvaiheessa, heidän palvelutarpeensa kasvaa. Jos palveluihin pääsy vaikeutuu, se voi myös passivoida henkilöä esimerkiksi työhaussa. Tutkimukset viittaavat esimerkiksi siihen, että pitkittynyt työttömyys passivoi työhaussa, mikä osaltaan vaikeuttaa työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa (Larja & Peltonen, 2023)

Maahanmuuttaneiden taloudellinen integraatio ja motivaatio kotoutua vaarantuvat, jos nopealle työllistymiselle maahantulon jälkeen asetetaan rakenteellisia esteitä (Brell ym., 2020; Marbach ym., 2018). Työvoimapalvelut ovat vuodesta 2025 alkaen kuntien vastuulla, joten pitkittynyt asiakkuus aiheuttaa kustannuksia kunnille. Lisäksi maahanmuuttajien nopea työllistyminen liisäisi kunnan verotuloja, kun taas esimerkiksi toimeentulotukimenoista kunta maksaa osuuden.

Vaikutukset hyvinvointialueiden talouteen

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle on 2025 alkaen 1.1.2025 voimaan tulevaa kotoutumislakia koskevan hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp) perusteluissa arvioitu olevan 1 069 euroa alle 7-vuotiaista, 1 072 euroa 7-17-vuotiaista, 1 157 euroa yli 18-vuotiaista ensimmäisen osalta ja 1 072 euroa yli 18-vuotiaista toisesta vuodesta eteenpäin. Ahvenanmaan maakunnan terveyden- ja sairaanhoitoviranomaiselle korvattavien laskennallisten korvausten on arvioitu olevan 706 euroa alle 7-vuotiaista, 525 euroa yli 7-vuotiaiden osalta.

Sisäministeriön maahanmuutto-olettamien pohjalta tehtyjen laskelmien mukaan laskennallisia korvauksia maksetaan kunnille ja hyvinvointialueille yhteensä vuonna 2026 noin 25,2 miljoonaa euroa ja vuodesta 2027 noin 15,6 miljoonaa euroa/vuosi vähemmän kuin niille olisi maksettu ilman korvausajan lyhentämistä. Hyvinvointialueille on maksettu vuoden 2023 tammikuun ja kesäkuun välisenä aikana noin 11 % ja kunnille noin 89 prosenttia laskennallisista korvauksista. Hyvinvointialueiden osuuden vähennyksestä arvioidaan olevan siten noin 2,8 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja 1,7 miljoonaa euroa/vuosi vuodesta 2028. Yksittäisen hyvinvointialueen osalta vähennys riippuu alueella asuvien korvausten piirissä olevien henkilöiden määrästä. Lisäksi kuntapaikalle ohjattavien henkilöiden vastaanotossa kunnan tehtävien vähentäminen esimerkiksi asunnon käyttötavaroiden hankkimisen ja kaupassa käynnissä avustamisen osalta lisää hyvinvointialueen tehtäviä, mikä on syytä huomioida laskennallisen korvauksen määrässä, kun asiaa koskevaa valtioneuvoston asetusta valmistellaan.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleille lapsille ja nuorille tarjottavien palveluiden korvattavuuden yläikärajan laskemisen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen arvioidaan vähentävän hyvinvointialueiden tuloja noin 0,8 miljoonaa euroa vuodessa. Toisaalta kotoutumislain mukaisen tuen ikärajan laskemisella vastaavasti 23 ikävuoteen tarkoituksena olisi vähentää myös menoja vastaavasti, jolloin alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden tuen ikärajaa ja sen korvattavuutta koskevien vaikutusten tavoiteltu vaikutus hyvinvointialueiden talouteen on kustannusneutraali. Riskinä on, että nuoret tarvitsevat kuitenkin esimerkiksi aikuissosiaalityön, mielenterveyspalveluiden tai opiskelijahuollon palveluita ja tämän johdosta hyvinvointialueen kustannukset nousisivat hieman, kun alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen 23- tai 24-vuotiaan nuoren palveluista ei voisi enää hakea kotoutumislain nojalla maksettavaa erityiskorvausta.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään lailla hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021), ja se perustuu suurelta osin valtion rahoitukseen sekä osin asiakas- ja käyttömaksuihin. Tästä johtuen muutoksilla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta hyvinvointialueiden talouteen. Laskennallinen korvaus on tosin kohdentunut niille hyvinvointialueille, joissa on tilapäistä tai kansainvälistä suojelua saavia ja heidän perheenjäseniään. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden nuorten tuen kustannuksia on korvattu todellisten kustannusten perusteella. Lisäksi hyvinvointialueiden sisäisessä budjetoinnissa kotoutumislain nojalla maksettavat korvaukset on todennäköisemmin kohdennettu kotoutuja-asiakkaiden palveluihin, ja laskennallisen korvauksen leikkaaminen aiheuttanee säästöpainetta tällaisia tehtäviä hoitavilta yksiköiltä.

Riskinä on, että mikäli kotoutuja-asiakkaat ja muut maahanmuuttaneet eivät saa tarvitsemaansa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita maahanmuuton alkuvaiheessa, heidän palvelutarpeensa kasvaa. Esimerkiksi ennalta ehkäisevä sosiaalityö on yksilön kannalta sekä kustannusvaikutuksiltaan myös yhteiskunnan kannalta kannattavampi palvelumuoto kuin raskaammat sosiaalityön palvelut. Vastaavasti erilaisten traumojen käsittely ja kuntoutus ovat kannattavia panostuksia maahanmuuttaneiden kotoutumiseen ja edistävät heidän työllistymistään. Jos palveluihin pääsy vaikeutuu, se voi myös passiivoida henkilöä. Maahanmuuttaneilla on usein maahanmuuton alkuvaiheessa korkea motivaatio kotoutumiseen ja työllistymiseen.

4.2.2 Viranomaisvaikutukset

Vaikutukset kuntiin

Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen vaikuttaa kotoutumista edistävien palveluiden järjestämiseen kunnassa. Kunnan on toteutettava lakisääteiset velvoitteensa. Kunnan kotoutumishjelma sisältää muun muassa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman laatimisen ja kotoutuja-asiakkaiden ohjaamisen kotoutumissuunnitelman sovituihin palveluihin, kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisen sekä ohjausta ja neuvontaa. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäessä kolmesta vuodesta kahteen 1.1.2025 alkaen, myös kotoutumispalveluista syntyvien kustannusten kesto lyhenee. Todennäköisesti kunnassa vähennettäisiinkin muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä. Maahanmuuttaneen kotoutumista tuetaan heti maahanmuuton alkuvaiheesta lähtien vahvistamalla hänen omatoimisuuttaan ja omaa vastuutaan myös käytännön asioiden hoitamisessa, kuten kaupassa käymisessä, millä on vaikutusta myös kunnan tehtävien määrään. Lisäksi kuntapaikalle ohjattavien henkilöiden vastaanotossa kunnan tehtävien vähentäminen esimerkiksi asunnon käyttötavaroiden hankkimisen ja kaupassa käynnissä avustamisen osalta siirtää tehtävien vastuun hyvinvointialueelle.

Tulkkauksen osalta kunnassa voitaisiin kustannuksia mahdollisesti alentaa esimerkiksi hyödyntämällä etätulkkauksia, panostamalla maahanmuuttajien kielikoulutukseen sekä kannustamalla monikielisen henkilöstön rekrytointeihin, mutta todennäköisesti jo nyt tulkkauksekustannuksia on pyritty alentamaan edellä mainituin keinoin. Myös uuden monikielisen yhteiskuntaorientaation myötä tarve tulkitsemiselle voi vähentyä, kun sen yhteydessä maahanmuuttajat voivat saada vastauksia kysymyksiinsä suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta omalla äidinkielellään tai muulla hyvin osaamallaan kielellä. Lisäksi matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluilla, joita rahoitetaan erikseen osana kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitusta, voidaan vähentää muussa viranomaisasioinnissa tarvittavia tulkkauksipalveluja. Tulkitsemiskustannusten leikkaaminen voi myös vähentää tulkkauksen käyttöä. Viranomaisilla on kuitenkin lakisääteinen velvoite hallintolain nojalla varmistaa, että henkilö ymmärtää häntä koskevat asiat ja käyttäen tarvittaessa tulkkiä. Tulkkauksen vähentämisellä olisi paitsi asiakkaan, myös palvelutarjoajan oikeusturvaa heikentäviä vaikutuksia.

Pakolaisten vastaanotto erityisesti kuntapaikoille edellyttää kunnassa vastaanottoprosessin ja alkuvaiheen toimien koordinoimisen resursointia. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat pakolaiset tarvitsevat maahantulon alkuvaiheessa paljon erilaista ohjausta, jonka resursointiin kunnat käyttävät laskennallista korvausta. Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen voi myös vaikuttaa kuntien halukkuuteen myöntää kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille ja haavoittuvassa asemassa oleville kansainvälistä suojelua saaville ja tilapäistä suojelua saaville.

Kunnan tai työvoimaviranomaisen tulisi tiedottaa maahanmuuttajalle ajanvarauksen yhteydessä, että perusteettomasti saapumatta jättäminen ilman ajan peruutusta, voisi aiheuttaa maahanmuuttajalle kustannuksia. Tieto tulisi antaa siten, että maahanmuuttaja ymmärtää sen huomioden maahanmuuttajan kielitaito. Tieto tulisi antaa lähtökohtaisesti kirjallisesti ja tarvittaessa muistuttaa varatusta ajasta. Poikkeuksena tästä on lukutaidoton maahanmuuttaja, jonka osalta tieto tulisi antaa suullisesti. Kunnilla on jo nykyisin käytössä erilaisia järjestelyjä asiakasmaksujen perimiseen, esimerkiksi varhaiskasvatuksen maksut. Vastaavasti kunnan tulisi määrittellä, miten maksut kerättäisiin ja miten niiden keräämistä seurattaisiin. Maksuja koskien voisi tulla jossain määrin oikaisuvaatimuksia, mutta arvioiden mukaan vähäisissä määrin ja niin, että niistä voitaisiin selvittää kunnan tai työvoimaviranomaisen nykyisillä resursseilla huomioden erityisesti, että maksun myötä kunnan tai työvoimaviranomaisen kustannukset vähenisivät. Myöskään valituksia hallinto-oikeuteen ei arvioida tulevan merkittävästi, kuten jäljempänä on kuvattu.

Edellä kuvattu 4,94 miljoonan euron lisäys valtionosuuksiin ja 60 000 euron lisäys Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien laskennalliseen korvaukseen maahanmuuttajajätien aseman parantamiseen mahdollistaisi kunnissa kotona lapsia hoitavien vanhempien tarpeisiin soveltuvien kielikurssien ja muiden palveluiden toteuttamisen esimerkiksi osa-aikaisesti lastenhoidolla tuettuna. Lastenhoitoa voitaisiin järjestää esimerkiksi avoimen varhaiskasvatuksen tai kerhotoiminnan puitteissa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee päätöksiä eräiden kotoutumislain mukaisten kustannusten korvaamisesta. Esitetään, että tällainen päätös ja muut välttämättömät tiedot korvausten kohteena olevasta henkilöstä siirtyisivät henkilön mukana uuden kotikunnan käyttöön tilanteessa, jossa henkilö muuttaa kunnasta toiseen. Tämän arvioidaan vähentävän hallinnollista työtä, kun uuden kunnan ei tarvitse hakea uutta korvauspäätöstä.

Vaikutukset hyvinvointialueisiin

Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen ja alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden tuen ikärajan laskeminen vaikuttavat kotoutumista edistävien palveluiden järjestämiseen hyvinvointialueella. Hyvinvointialueen on toteutettava lakisääteiset velvoitteensa, ja ne rahoitetaan pääosin valtion rahoituksena. Vaikutusta voi kuitenkin olla hyvinvointialueen sisäisessä organisoinnissa. Erityisesti kotoutumista edistävään sosiaalityöhön tai muuten kotoutumiseen keskittyneissä tehtävissä korvausten laskulla voi olla merkitystä kustannusten kattamisessa ja palveluiden tarjoamisessa. Hyvinvointialueella on kuitenkin velvollisuus tarjota sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kotoutuja-asiakkaille.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee päätöksiä eräiden kotoutumislain mukaisten kustannusten korvaamisesta. Esitetään, että tällainen päätös ja muut välttämättömät tiedot korvausten kohteena olevasta henkilöstä siirtyisivät henkilön mukana uuden hyvinvointialueen käyttöön tilanteessa, jossa henkilö muuttaa kunnasta toiseen. Tämän arvioidaan vähentävän hallinnollista työtä, kun uuden hyvinvointialueen ei tarvitse hakea uutta korvauspäätöstä.

Lisäksi kuntapaikalle ohjattavien henkilöiden vastaanotossa kunnan tehtävien vähentäminen esimerkiksi asunnon käyttötavaroiden hankkimisen ja kaupassa käynnissä avustamisen osalta lisää hyvinvointialueen tehtäviä näiltä osin.

Vaikutukset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin

Laskennallisten korvausten korvausajan lyhentäminen voi vähentää kuntien halukkuutta myöntää kuntapaikkoja, ja siten vaikeuttaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten mahdollisuuksia sopia kuntien kanssa kuntaan ohjaamisesta ja kotoutumisen edistämisestä, jonka yhteydessä sovitaan myös kuntapaikoista. Kunkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulee saada sovittua alueensa kuntien kanssa kyseiselle alueelle asetettujen kuntapaikkatavoitteiden mukaisesti riittävästi kuntapaikkoja, joille ohjataan kiintiöpakolaisia ja haavoittuvassa asemassa olevia kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saavia. Toisaalta pakolaiskiintiön pienentäminen hallitusohjelman mukaisesti 1050:stä 500:aan vähentää kuntapaikkojen tarvetta alkaen vuodesta 2024.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee päätöksiä eräiden kotoutumislain mukaisten kustannusten korvaamisesta. Esitetään, että tällainen päätös ja muut välttämättömät tiedot korvausten kohteena olevasta henkilöstä siirtyisivät henkilön mukana uuden kunnan tai hyvinvointialueen käyttöön tilanteessa, jossa henkilö muuttaa kunnasta toiseen. Tämän arvioidaan vähentävän hallinnollista työtä, kun uuden kunnan tai hyvinvointialueen ei tarvitse hakea uutta korvauspäätöstä. Sen sijaan alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajan laskulla olisi hieman vaikutuksia elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten toimintaan, sillä ne joutuisivat laatimaan uudet aikuistumisen tukea koskevat päätökset hyvinvointialueille. Ihmiskaupan uhrien korvauksista tehtävät päätökset eivät lisää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten työmäärää, sillä näitä päätöksiä tehdään jo nykyisin.

Vaikutukset muihin viranomaisiin

Laskennallisten korvausten korvausajan lyhentäminen edellyttää Maahanmuuttoviraston UMA-järjestelmässä olevan automatisoidun maksatustoiminnallisuuden kehittämistä.

Kotihoidon tukea saavien tietojen poiminta ohjelmallisesti ja tietojen toimittaminen Kansaneläkelaitokselta kuntaan edellyttäisi järjestelmäkehitystä. Lisäksi kuntapaikalle ohjattavien henkilöiden vastaanotossa kunnan tehtävien vähentäminen esimerkiksi asunnon käyttötavaroiden hankkimisen ja kaupassa käynnissä avustamisen osalta lisää hyvinvointialueen ennakkoon hakemien perustoimeentulotuen päätösten määrää.

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia tuomioistuimiin. Esitetyn 32 a §:n mukainen maksu voisi johtaa jossain määrin oikaisuvaatimuksiin, mutta arvioiden mukaan erittäin harvoin varsinaiseen muutoksenhakuun.

4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen voi vaikuttaa kuntien halukkuuteen myöntää kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille ja haavoittuvassa asemassa oleville kansainvälistä suojelua saaville ja tilapäistä suojelua saaville. Tällä voi olla vaikutuksia erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien ja siten eniten palveluita tarvitsevien kansainvälistä suojelua saavien maahanmuuttajien palveluihin ja kotoutumiseen. Mikäli kuntapaikkoja ei myönnetä riittävästi, kaikille niitä tarvitseville ei löytyisi kuntapaikkaa, jolloin haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien asuminen vastaanottokeskuksissa voisi pitkittyä ja kiintiöpakolaisten

maahantulo hidastua. Laskennallisten korvausten korvausajan lyhentäminen vähentää kuntien ja hyvinvointialueiden käytössä olevaa rahoitusta vastaanoton koordinaatioon ja alkuvaiheen kotoutumista edistäviin palveluihin, esimerkiksi pakolaisen saamaan henkilökohtaiseen ohjaukseen ja neuvontaan maahantulon alkuvaiheessa, mikä voi heikentää maahanmuuttaneiden saamien palveluiden laatua ja saatavuutta. Palveluiden mahdollinen väheneminen voi kuitenkin kasvattaa maahanmuuttaneiden omaa vastuuta kotoutumisestaan ja asioiden hoitamisesta, kuten kaupassa käynnistä. Kuntapaikkojen saatavuutta ja pakolaisten kuntiin ohjaamisen sujuvuutta on tuettu myös esimerkiksi Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) uudelleensijoittamisen erillismäärärahasta katetuin kuntien lisätuin. Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen voi lisätä vastaavan kannustinrahoituksen tarvetta.

Riskinä on, että korvausajan lyhentyminen johtaisi kuntien ja hyvinvointialueiden tarjoamien kotoutumispalveluiden heikentymiseen. Heikentyminen voisi hidastaa kotoutumista ja työllistymistä ja siten vaikuttaisi kielteisesti maahanmuuttaneiden taloudelliseen asemaan (ks. Kivi-holma & Karhunen, 2022; Sarvimäki & Hämäläinen, 2016). Esityksellä voisi olla välillisiä vaikutuksia myös maahanmuuttaneiden perheiden hyvinvointiin ja kotoutumiseen. Vanhempien kotoutumisen tuki vaikuttaa tutkitusti heidän lastensa koulutus- ja työllisyyspolkuihin (Pesola & Sarvimäki, 2022) ja vähentää poikien rikoksilla oireilua (Foged ym., 2023).

Tulkitemiskustannusten siirtämistä osittain tai kokonaan maahanmuuttajan kannettavaksi tilanteessa, jossa maahanmuuttanut jättää perusteettomasti saapumatta hänelle varattuun tapaamiseen eikä peruuta aikaansa, voi lisätä kustannuksia maahanmuuttajaperheissä. Kustannusmahdollisuudesta tulisi kuitenkin tiedottaa maahanmuuttajalle etukäteen siten, että hän ymmärtää veloitteen tarvittaessa peruuttaa ajan. Tulkitemiskulujen periminen asiakkaalta edellyttää, että asiakkaalle on ymmärrettävästi kerrottu maksun mahdollisuudesta, ja annettu ohjeistus peruuttamisesta. Jos ajanvaraus tehdään viranomaisen toimesta, on ohjeet annettava kirjallisesti asiakkaan ymmärtämällä kielellä ja lähetettävä muistutus varatusta palvelusta. Vastaava maksu käyttämättä jääneestä ajasta on säädetty laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992), joten olisi riittävää säätää maksumahdollisuudesta kuntien ja työvoimaviranomaisen osalta. Maksun osalta tulee kiinnittää huomioita kohtuullisuuteen. Ehdotetulla sääntelyllä voisi olla myös ohjausvaikutuksia eli sitä, että asiakkaat jättäisivät varaamiansa tai heille varattuja palveluja käyttämättä ja peruuttamatta harvemmin kuin nykyisin. Peruuttamatta jätetyn asiakastapaamisen tulkkauskulujen periminen asiakkaalta tekisi palvelun aiheuttamat kustannukset nykyistä näkyvämmiksi asiakkaille, mikä voisi nostaa yhteiskunnan tarjoamien palveluiden arvostusta sekä parantaa asiakkaan vastuullisuuden kokemusta omasta kotoutumispolustaan.

Maahanmuuttajavanhemmat, joilla on suuria haasteita arjen hallinnassa mielenterveys- tai päihdeongelmien vuoksi tai joilla on useita pieniä lapsia, voivat arjessaan unohtaa sovittuja tapaamisia henkisen kuormituksen vuoksi. Katettavat tulkkauskulut voisivat siten muodostua lisärasitteeksi ja heikentää entisestään vaikeuksissa olevien vanhempien jaksamista ja kotoutumisen mahdollisuuksia. Kuntien tulisi huomioida tulkkauskulujen perimisessä yksilöllinen tilanne, ettei päädyttäisi kohtuuttomiin vaikutuksiin. Lainsäädännön tulisi mahdollistaa kulujen periminen, mutta siitä ei saisi tulla kaikkia tilanteita koskevaa automaatiota.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kotoutuslain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajan laskeminen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen heikentää jossain määrin tämän haavoittuvan ryhmän palveluita. Maahan viime vuosina saapuneiden nuorten määrän sekä sisäministeriön maahanmuutto-olettamien perusteella voidaan arvioida, että vuosittain aikuistumisen tuen piiriin tulisi pääsääntöisesti enintään 140-200 nuorta. Aikuistumisen tuen ikärajan lasku 23 ikävuoteen lyhentäisi siten vuosittain noin 280-400 täysi-ikäisen nuoren mahdollisuutta aikuistumisen tukeen. Hallituksen esityksen (HE 79/2020 vp) perusteluissa arvioitiin, että 30-40 %

nuorista hyötyisi paljon jälkihuoltoian jatkamisesta 25-vuotiaaksi saakka verrattuna aiempaan oikeustilaan, jolloin ikäraja oli 21 vuotta. Kaikki nuoret eivät tarvitse tukea 25 ikävuoteen saakka nykyisinkään ja osalla tuki 23 ikävuoteen saakka voikin olla riittävää.

Ikärajan laskemisen vaikutuksia on kuitenkin vaikea arvioida, sillä lastensuojelun jälkihuolto ja lapsena ilman huoltajaa maahan tulleiden aikuistumisen tukea (kotoutumislaki, 27 §) nähtiin tarpeelliseksi pidentää 25 ikävuoteen viime hallituskaudella, eikä tietoa edellisen muutoksen vaikutuksista ole ehditty arvioida. Tiedossa kuitenkin on, että lapsena ilman huoltajaa maahan tulleet nuoret aikuiset ovat erityisen haavoittuva ryhmä. Kuten lastensuojelun jälkihuollon piiriin kuuluvat, myös alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleet nuoret ovat eläneet ilman vanhempiaan ja kohdanneet kasvuvuosiensa hyvin haastavia kokemuksia. Ilman huoltajaa tulleet ovat lisäksi kohdanneet erityisiä haasteita kotoutumiseen, kielitaidon puutteisiin ja eriarvoiseen kohteluun liittyen (ks. Hirschovits-Gerz ym., 2022). Ikärajan laskemisen jälkeen olisi huolehdittava tarpeellisten sosiaali- ja terveystalveluiden, erityisesti mielenterveystalveluiden saata- vuudesta myös 23-24-vuotiaille aikuistuville nuorille, joilla on palveluntarvetta. Jos tämän ryhmän hyvinvoinnista ja kiinnittymisestä yhteiskuntaan ei huolehdittaisi riittävällä tuella, luotaisiin kasvualustaa syrjäytymiselle, ekstreemismille ja nuoriso- ja jengirikollisuudelle (esim. Hirschovits-Gerz ym., 2022; Ranstorp, 2016).

Lapsivaikutukset

Lapsiin kohdistuvilla vaikutuksilla tarkoitetaan suoria ja epäsuoria vaikutuksia, joita lakiehdotuksella on lasten elinympäristöön, lapsiin tai lapsen etuun. Kotoutumislakia koskevilla lakiehdotuksilla olisi joitakin suoria vaikutuksia lapsiin. Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen voi vähentää kotoutumista edistävän tuen järjestämistä esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, johon osallistumista maahanmuuttajataustaisten lasten osalta halutaan nostaa. Merkittävä osa vaikutuksista on välillisiä ja seuraa siitä, miten lain esittämät muutokset vaikuttaisivat lasten vanhempien elämään ja heidän kotoutumiseensa.

Edellä on kuvattu odotettuja vaikutuksia vanhempien kotoutumiseen ja taloudellisen aseman kehittymiseen, mikä osaltaan voi lisätä heikoimmassa asemassa olevien perheiden lapsiperheköyhyttä, ja siten heikentää esimerkiksi lasten mahdollisuuksia yhdenvertaiseen osallisuuteen. Toisaalta hallitusohjelman mukaisesti lapsiperheiden toimeentuloa parannetaan esimerkiksi nostamalla alle kolmivuotiaiden lapsilisää, lisäämällä lapsilisien yksinhuoltajakorotusta sekä korottamalla lapsilisää monilapsisille perheille. Myös ylisukupolvinen koulutus- ja työllisyyskehitys asettaa monet maahanmuuttajaperheiden lapset eriarvoiseen asemaan.

Monet tutkimustulokset viittaavat siihen, että kotoutumistoimiin panostaminen on taloudellisesti kannattavaa. Kotoutumistalveluista säästäminen voi pahimmillaan johtaa esimerkiksi kalliiden lastensuojelutalveluiden tarpeisiin, mikä on ristiriidassa hallitusohjelmassa esitetyn tavoitteen, painopisteen siirto korjaavista talveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua sekä ennaltaehkäisyä, kanssa.

Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen voi myös vaikuttaa kuntien halukkuuteen tarjota tulkintalveluita korvausajan jälkeen. Tällöin riskinä tulkkien alikäytön ja virheellisten päätösten lisäksi on, että käytännössä maahanmuuttaneiden alikäiset lapset toimivat tulkkina viranomaisalveluissa ja muissa asioimistalanteissa vastoin ohjeistuksia. Toimiessaan tulkkina lapsi joutuu ottamaan usein liikaa vastuuta ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden sekä altistua asioille tai tilanteille, jotka eivät ole lapsen edun mukaisia. Lasten oikeutta lapsuuteen on suojeltava, ja heidän yhdenvertaisuutensa on varmistettava. YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan lapsia tulee kohdella yhdenvertaisesti riippumatta heidän omasta tai

vanhempiensa taustasta tai ominaisuuksista (2 artikla). Jotta laskennallisen korvausajan lyhentäminen ei johtaisi haitallisiin lapsivaikutuksiin, olisi huolehdittava kunnan ja hyvinvointialueen viranomaisten tulkkausosaamisesta ja –etiikasta tarkentamalla tulkkaukseen liittyvää ohjeistusta.

Sukupuolivaikutukset

Pääministeri Orpon hallitusohjelman sisältää kirjauksen, jonka mukaan maahanmuuttajaaityien asemaa parannetaan osana kotoutumispalveluiden kokonaisuudistusta. Sukupuolivaikutusten osalta on tarpeen tarkastella esitettyjen lakimuutosten vaikutuksia erityisesti maahanmuuttajainaisiin.

Kuntien saamien laskennallisten korvausten keston rajaaminen kahteen, kiintiöpakolaisten osalta kolmeen vuoteen voisi vaikuttaa eri tavalla maahanmuuttajamiehiin ja –naisiin. Koska vanhemmuuden tuomat lastenhoitovelvoitteet kasautuvat naisilla usein muuton jälkeisiin vuosiin ja pidentävät heidän kotoutumispolkuaan, voisivat laskennallisten korvausten muutoksiin mahdollisesti liittyvät palveluiden rajaamiset heikentää naisten kotoutumisen mahdollisuuksia miehiä enemmän. 1.1.2025 voimaan tulevaan kotoutumislakiin sisältyvät muut uudistukset sekä pääministeri Orpon hallitusohjelmaan sisältyvä viiden miljoonan euron lisäresurssi maahanmuuttajaaityien kotoutumisen tukemiseen voisivat osaltaan pienentää korvausjärjestelmän muutokseen liittyviä sukupuolten tasa-arvoa heikentäviä riskejä.

Jos kunnat ja hyvinvointialueet päätyisivät laskennallisen korvauksen aikajänteen lyhenemisen seurauksena vähentämään tulkkauksen saatavuutta, vaikuttaisi palveluiden väheneminen sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Naiset muuttavat miehiä useammin Suomeen perhesiteen perusteella ja hoitaessaan pieniä lapsia kotona heidän on vaikeampi osallistua kielikoulutukseen. Perheellisille maahanmuuttajainaisille suomen tai ruotsin kielen oppiminen on siten usein miehiä haastavampaa. Tulkkauksen saatavuus erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa on naisille tasa-arvokysymys. Moni nainen muuttaa maahan lastenhankkimisissä ja tarvitsee palveluita oman ja lastensa terveyden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tulkkausmahdollisuuksien rajaaminen vaikuttaisi heikentävästi sukupuolten tasa-arvoiseen mahdollisuuteen käyttää hyvinvointialueen tarjoamia sosiaali- ja terveyspalveluita tarpeidensa mukaisesti. Myös haitallisten perinteiden kuten kunnialla perustellun väkivallan tai naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen julkituominen sosiaali- ja terveyspalveluissa ja poliisissa voisi vaikeutua tulkkauksen rajaamisen seurauksena. Tulkkaus on tärkeää seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi. Näistä syistä tulkkauksen tarpeenmukaisesta saatavuudesta on huolehdittava kunnissa ja hyvinvointialueilla laskennallisten korvausten muutoksista huolimatta.

Selkeästi suurin osa turvapaikanhakijoista ja ilman huoltajaa saapuvista lapsista on ennen Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa ollut poikia. Vuonna 2015 saapuneista turvapaikanhakijoista yli 80 prosenttia oli miehiä, joista suurin osa nuoria miehiä (alikäisiä noin 15 %, yli 35-vuotiaita noin 20%). Maahanmuuttajapoikia ja -miehiä voi eri elämäntilanteissa kohdata kohonnut syrjäytymisriski. Aikuistumisen tukeen liittyvät rajaukset ja niihin mahdollisesti sisältyvät riskit kohdentuvat siten erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin maahanmuuttajamiehiin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Laskennallisten korvausten korvausajan lyhentämisessä on arvioitu vaihtoehtoa, että kuntiin 31.12.2024 mennessä muuttaneiden korvausten piiriin kuuluvien henkilöidenkin osalta korvausaika lyhenisi 1.1.2025 alkaen kolmesta kahteen vuotta ja neljästä kolmeen vuotta. Vaihtoehto asettaisi kuitenkin pakolaisia vastaanottaneet kunnat ja niiden hyvinvointialueet taloudellisesti haastavaan asemaan, kun kuntien ja hyvinvointialueiden taloudellinen suunnittelu olisi tehty kotoutumisen edistämisestä annetun lain 681/2023 mukaisilla tiedoilla korvausajan pituuden osalta.

Jos korvausaikaa lyhennettäisiin myös niiden henkilöiden osalta, jotka ovat muuttaneet kuntiin ennen lain voimaantuloa, kasvaisi lakimuutoksen kohderyhmän koko sisäministeriön maahanmuutto-olettamien perusteella arviolta seuraavasti:

	2022 (toteuma)	2023 (arvio)	2024 (arvio)	Yhteensä
Kiintiöpakolaiset	1 286	1 050	500	2 836
Perheenyhdistämiset		1 634	1 669	3 303
Oleskeluvan saaneet turvapaikanhakijat		2 464	2 408	4 872
Tilapäistä suojelua saavat		7 101	13 754	20 855
Yhteensä	1 286	2 249	18 331	31 866

Koska kiintiöpakolaisista maksetaan nykyisen lainsäädännön mukaan korvauksia neljän vuoden ajalta, vähenisi maksettavien korvausten määrä vuosina 2022–2024 muuttaneiden osalta. Muiden ryhmien kohdalla korvauksia maksetaan kolmen vuodelta ajalta, joten korvausten määrä vähenisi vuosina 2023–2024 muuttaneiden osalta.

Laskennallista korvausta maksetaan 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä ja 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta henkilöstä. Vuonna 2022 henkilöistä, joista maksettiin kunnille laskennallista korvausta noin 14 prosentin oli alle 7-vuotiaita. Jos oletamme, että sama osuus myös vuosina 2023–2024 kuntakorvausten piiriin tulevista on alle 7-vuotiaita, maksettaisiin laskennallisia korvauksia henkeä kohden keskimäärin 2 982 euroa vuodessa.

	2022	2023	2024	Yhteensä
Kiintiöpakolaiset	3 834 852	3 131 100	1 491 000	8 456 952
Perheenyhdistämiset		4 872 588	4 976 958	9 849 546
Oleskeluvan saaneet turvapaikanhakijat		7 347 648	7 180 656	14 528 304
Tilapäistä suojelua saavat		21 175 182	41 014 428	62 189 610
Yhteensä	3 834 852	36 526 518	54 663 042	95 024 412

Vaihtoehto olisi tuonut lisää säästöjä arviolta noin 95 miljoonaa euroa vuosien 2025–2028 aikana, joista suurin osa (noin 62 miljoonaa euroa) johtuisi tilapäistä suojelua saavista. Vaikka tilapäinen suojelu päättyy viimeistään 4.3.2025, on laskelmassa arvioitu, että he vertautuvat muihin pakolaistaustaisiin niin kauan kuin ovat maassa. Vuoden 2028 jälkeen lisäsäästöjä ei tulisi.

Tässä hallituksen esityksessä esitettävä muutos esitetään koskevan vain 2025 jälkeen kuntaan muuttaneita. Rajauksen tarkoituksena on, että kunnat ja hyvinvointialueet voivat paremmin huomioida palveluiden ja talouden suunnittelussaan kesäkuussa 2023 annetun hallitusohjelman mukaisen ja tässä hallituksen esityksessä valmistellun muutoksen laskennallisen korvauksen korvauksajan lyhentämisestä. Maahanmuuttoviraston järjestelmäkehityksen kannalta arvioitu vaihtoehto olisi ollut yksinkertaisempi.

Maahanmuuttajaätien kotoutumisen edistämiseen hallitusohjelmassa osoitettu viisi miljoonaa euroa esitetään maksettavan kunnille osana valtionosuusjärjestelmää (4,94 miljoonaa euroa) ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille (60 000 euroa) osana laskennallista korvausta. Vaihtoehtoina arvioitiin, että kehitettäisiin erillinen erityiskustannuskorvaus, jota kunta voisi hakea elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksen nojalla kehittämis- ja hallintokeskukselta. Kotoutumisen edistämisen rahoitusjärjestelmää on kuitenkin pyritty yksinkertaistamaan ja rahoitusta kohdentamaan yleiskatteelliseksi osana valtionosuusjärjestelmää tai laskennallista korvausta. Lisäksi kaikki maahanmuuttajaäidit eivät ole pakolaistaustaisia, joten valtionosuusjärjestelmä kattaa eri kunnat muun muassa vieraskielisyyskriteerin perusteella tasaisemmin kuin laskennallinen korvaus, jota maksetaan kunnille sekä hyvinvointialueille pakolaistaustaisista henkilöistä. Valtionosuutta pidettiin samasta syystä toimivampana rahoitusmekanismiä kuin laskennallista korvausta. Lisäksi rahoitus halutaan kohdentaa juurikin kunnille, jotka tarjoavat maahanmuuttajaäideille soveltuvaa kielikoulutusta ja muuta kotoutumista edistävää toimintaa, eikä jakaa kuntien ja hyvinvointialueiden kesken kuten laskennallinen korvaus jakautuu. Kolmas vaihtoehto, jota arvioitiin, oli luoda valtionavustusmekanismi, jonka kautta kunnat voisivat rahoitusta hakea. Kuten todellisten kustannusten mukaan haettavissa korvauksissa (vaihtoehtoinen toteutustapa 1), tälläkin vaihtoehdolla kustannukset kohdentuisivat valtionosuusjärjestelmää ja laskennallista korvausta todennetummin juuri maahanmuuttajaätien palveluihin. Kunnan lakisäätteisiä tehtäviä ei kuitenkaan tulisi rahoittaa valtionavustusten kautta, joiden hakeminen ja myöntäminen aiheuttavat myös huomattavasti hallinnollista taakkaa. Edellä mainituista syistä johtuen esitetään, että lisärahoitus maahanmuuttajaätien kotoutumisen edistämiseen jaettaisiin manner-Suomen kunnille valtionosuusjärjestelmän ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien osalta laskennallisen korvauksen kautta.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Norja

Norjan tulkkilaisissa (Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. tolkeloven, LOV-2021-06-11-79) säädetään julkisyhteisöjen oikeudesta periä asiakkaalta maksu tapaamisista, joihin on tilattu tulkki, jos asiakas ei ole saapunut paikalle sovittuun tapaamiseen. Säännöstä sovelletaan tapauksissa, joissa tulkin käyttämiseen on tulkklauslain nojalla velvollisuus ja joissa tulkklauslain mukaan tulkin käyttöä on harkittava. Norjan opetus- ja tutkimusministeriö antaa erikseen ohjeistuksia maksun perimisen edellytyksistä, kuten siitä, että henkilön, jota varten tulkki tilataan, on oltava tietoinen siitä, että tulkki on tilattu ja ymmärrettävä että siitä voidaan periä maksu. Tulkkilakia koskevan esityksen lausuntokierroksella eräät tahot nostivat esille

huolen, että kustannukset voivat osua juuri heikoimmassa asemassa oleviin ryhmiin, joiden talous on heikko, eikä maksukykyä tällöin ole. Lausunnoissa esitettiin myös kantoja, ettei maksua pitäisi periä sairastumisen tai vastaavan syyn takia.

Norjassa opetus- ja tutkimusministeriö selvitti myös tulkkauksen omavastuujärjestelmää osana hallituksen esitystä (Prop.156 L (2020-2021)). Tulkkauspalveluja koskevaa omavastuujärjestelmää ei otettu käyttöön, sillä sen arvioitiin vaikuttavan negatiivisesti tulkkauksen käyttöön sekä useampiin virheellisiin päätöksiin, valitusten käsittelyyn ja luottamuksen vähenemiseen käyttäjien ja julkisen sektorin välillä.

Tanska

Tanskassa julkisesti kustannettu tulkin käyttö on oikeutettu kotoutuja-asiakkaille vain kolmen vuoden ajan. Sen jälkeen tulkin käytöstä veloitetaan asiakkaalta maksu. Rajoitukset julkisesti kustannettuun tulkin käyttöön tulivan voimaan ensi kertaa vuonna 2011, jolloin tulkin käyttö säädettiin aluksi omakustanteiseksi yli 7 vuotta maassa asuneille. Tanskaan pakolaisasemassa tai turvapaikanhakijana tulleista 20 % ilmoitti tarvitsevansa tulkkausta kolme vuotta maassa asumisen jälkeen ja 15 % seitsemän vuoden jälkeen. Suurin osa tulkkausapua pidemmän maassa oloajan jälkeen tarvitsevista oli työvoiman ulkopuolella olevia (72,3 %) ja ilmoitti omaavansa terveysongelmia (56 %). Tutkimuksen mukaan maksuttoman tulkkauksen rajaaminen vaikuttaa erityisesti vähätuloiisiin, terveysongelmia omaaviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin maahanmuuttajiin, mikä luo etnistä ja sosiaalista epäyhdenvertaisuutta esimerkiksi terveyspalveluiden saatavuuteen heille.

Ruotsi

Ruotsissa valtio kattaa vieraskielisten tulkkauksesta aiheutuneet kustannukset ilman ajallista rajoitusta. Ruotsissa asiakas ei joudu korvaamaan peruuttamattomasta asiakaskäynnistä aiheutuvia tulkkaus kustannuksia. Ruotsissa korvataan kunnille vakiomääräistä korvausta (schablonersättning) oleskeluluvan saaneiden kotoutumista tukevia palveluita varten. Tästä säädetään asetuksessa valtion korvauksista tietyille ulkomaalaisille tehdyistä toimenpiteistä (Förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar). Vakiosumman tulee kattaa vasta saapuneiden henkilöiden alkuvaiheen kotoutumisen edistämiseen liittyvien toimenpiteiden kustannukset (etableringsinsatser), joita syntyy henkilöiden vastaanotosta ja käytännön auttamisesta asumisen suhteen sekä lisäkustannuksista muun muassa koulussa, esikoulussa, vapaa-ajankeskuksessa ja lastenhoidossa. Vakiosummalla on katettava myös yhteiskuntaorientaatio, tulkkaus, ruotsinkielinen koulutus maahanmuuttajille, mukautettu kunnallinen aikuiskoulutus uusille tulokkaille, jotka kuuluvat asettautumistoimintaa koskevan asetuksen (2017:820) piiriin, sekä muut toimet yhteiskuntaan kotoutumisen helpottamiseksi.

Vuonna 2023 vakiosumma henkilöistä, jotka eivät ole täyttäneet 66 vuotta on 165 000 kruunua (noin 14 100 euroa) ja 66 vuotta täyttäneistä henkilöistä 92 600 kruunua (noin 7900 euroa). Korvaus maksetaan erissä kahden vuoden aikana, ja sitä voidaan jakaa useiden kuntien kesken, mikäli maahanmuuttaja muuttaa kunnasta toiseen. Lisäksi Ruotsissa kunnan voivat saada hake-matta korvauksia ilman huoltajaa olevien oleskeluluvan saaneiden lasten (alle 18-vuotiaat) ja nuorten (18-20-vuotiaat) vastaanotosta sekä ensimmäisenä uusia tulokkaita vastaanottavana kuntana taloudellisen tuen alkukustannuksista.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023)

2 §. Soveltamisala. Esitetään, että pykälän 6 momentin johdantolausetta muutettaisiin. Mainitussa momentissa säädetään alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palveluita koskevan 3 luvun ja näiden palveluiden kustannusten korvaamista koskevan 69 §:n säännösten soveltamisalasta. Jäljempänä 34 §:n perusteluissa on tarkemmin kuvattu, kuinka alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen ikärajaa esitetään laskettavan 25-ikävuodesta 23-ikävuoteen. Tämän johdosta myös 2 §:n 6 momentin johdantolauseessa tulee tehdä vastaava ikärajamuutos.

3 §. Lain soveltaminen työnhakijaan. Esitetään, että 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto korjattaisiin työvoimapalvelulain nimen osalta. Muutos olisi tekninen.

5 §. Määritelmät. Esitetään, että 6 kohtaan lisättäisiin puuttuva momentti viittauksesta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun 3 §:n 1 momentin 3 kohtaan. Muutos olisi tekninen.

8 §. Kuntien yhteistyö. Esitetään, että pykälään lisättäisiin puuttuva momentti viittauksesta työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun 3 §:n 1 momentin 3 kohtaan. Muutos olisi tekninen.

32 §. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain soveltaminen omaehtoiseen opintuun. Esitetään, että 1 momenttiin lisättäisiin viimeinen virke, joka selkeyttäisi siirtymää kotoutumissuunnitelman päättyessä työllistymissuunnitelmalle. Säännöksessä on viittaus työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75 §:ään, jonka 2 momentin mukaan opinnoista tulee sopia työllistymissuunnitelmassa ennen niiden aloittamista. Lisätty virke selkeyttää näiden kahden lain tulkintaa ja vahvistaa tämän lain 32 §:n tarkoitusta ehkäistä opintojen epätarkoituksenmukaista keskeytymistä kotoutumissuunnitelman päättyessä. Tarkoituksena on, että kotoutumissuunnitelman aikana aloitettuja ja suunnitelman päättyessä kesken olevia omaehtoisia opintoja voisi jatkaa suoraan ja maahanmuuttaneelle laadittaisiin työllistymissuunnitelma. Opintojen ei tarvitsisi keskeytyä tässä välissä eikä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 74 §:n 2 momentin mukainen edellytys vähintään vuoden keskeytyneistä opinnoista soveltuisi, vaan opintoja tuettaisiin edelleen kotoutumislain nojalla. Opintojen tukemisen enimmäiskesto olisi opintojen suorittamisaika taikka enintään 24 tai 48 kuukautta siten kuin kotoutumislaisissa ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa on säädetty.

32 a §. Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu. Esitetään säädettävän 2 luvun loppuun uusi pykälä, jonka mukaan kunnalle tai työvoimaviranomaiselle syntyneestä tulkitsemisen kustannuksesta osa voitaisiin siirtää maahanmuuttajan tai kotoutuja-asiakkaan kustannettavaksi tilanteessa, jossa hän on jättänyt perusteettomasti saapumatta hänelle varattuun tapaamiseen eikä ole peruuttanut aikaa. Maahanmuuttaneiden osalta säännös koskee osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia tai kotoutumissuunnitelman laadintaa. Muiden kotoutumislain mukaisten palveluiden osalta kyseessä on kotoutuja-asiakas, eli maahanmuuttanut, jolle on laadittu kotoutumissuunnitelma.

Näihin kotoutumislain mukaisten palveluiden tapaamisiin tilataan usein tulkki etukäteen, ja mikäli maahanmuuttanut jättää saapumatta tapaamiseen, on kustannus jäänyt kunnan tai työvoimaviranomaisen kannettavaksi. Maksu voitaisiinkin periä tilanteessa, jossa maahanmuuttaja tai kotoutuja-asiakas on varannut vastaanottoajan tai hänelle on varattu tällainen aika ohjausta ja neuvontaa varten, perusmuotoisen tai monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin laadintaa varten, perusmuotoisen, monialaisen tai perheen kotoutumissuunnitelman laadintaa varten taikka suunnitelman tarkistamista varten.

Tulkin varaaminen maksaa kunnalle tai työvoimaviranomaiselle noin 35-80 euroa per tunti riippuen tulkkitoimistosta, tilaajasta, tulkkaustavasta, ajankohdasta ja tulkkauspaikasta. Keskimääräinen vastaanottoaika osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman samassa tapaamisessa tehtävässä laadinnassa on noin 1-1,5 tuntia. Erikseen toteutetun arvioinnin tai suunnitelman laadinnan taikka ohjausta ja neuvontaa koskevien asiakastapaamisten kesto voi olla tätä lyhyempi. Kustannus peruuttamatta ja käyttämättä jäänestä asiakastapaamisesta on siten tulkitsemisen osalta keskimäärin noin 35-120 euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (733/1992, jäljempänä *asiakasmaksulaki*) 3 §:ssä säädetään käyttämättä jätetystä palvelusta perittävästä maksusta. Vastaavasti kuin siinä säädetään, esitetään, että myös tämän kotoutumislain mukaisen maksun enimmäissuuruus olisi 51,50 euroa. Ehdotetulla sääntelyllä tavoitellaan säästöjen lisäksi myös ohjausvaikutuksia eli sitä, että asiakkaat jättäisivät varattuja palveluja käyttämättä ja peruuttamatta harvemmin kuin nykyisin.

Maksun saisi periä vain kerran yhtä käyttämättä ja peruuttamatta jätettyä palvelua kohti. Asiakkaalle voisi lähettää laskun käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta kuulematta asiakasta ensin. Laskussa olisi ilmoitettava päivämäärä, jolloin viimeistään asiakas voisi antaa selvityksen palvelun käyttämättä ja peruuttamatta jättämiselle. Asiakkaalle olisi myös annettava mahdollisuus selvittää syy palvelun käyttämättä ja peruuttamatta jättämiseen, jos asiakas olisi oma-aloitteisesti yhteydessä asian selvittämiseen liittyen.

Vastaavasti kuin asiakasmaksulain 3 §:ssä säädetään, esitetään, että myös tämän kotoutumislain mukaisen maksun saisi periä vain, jos maksun perimistä ei ole pidettävä kohtuuttomana ja kunta tai työvoimaviranomainen on varauksen yhteydessä ilmoittanut mahdollisuudesta periä tässä pykälässä tarkoitettu maksu sekä antanut ohjeet ajan peruuttamiseksi ennalta.

Kohtuuttomuus arvioitaisiin aina tapauskohtaisesti, ja arvioinnissa huomioon voitaisiin ottaa esimerkiksi asiakkaan nuori ikä, pitkittynyt vaikea elämäntilanne, kehitysvammaisuus, muistisairaus, neuropsykiatriset häiriöt tai mielenterveysongelmat. Maksun periminen olisi kohtuutonta aina silloin, jos asiakkaalla ei olosuhteidensa vuoksi olisi käytännössä ollut mahdollisuutta toimia asiassa toisin. Jos asiakkaalta ei objektiivisesti arvioiden voi kohtuudella edellyttää, että tämä muistaisi tai osaisi perua varaamansa palvelun tai paikan, pykälässä tarkoitettun maksun periminen olisi kohtuutonta.

Maksun saisi periä vain, jos ajan käyttämättä ja peruuttamatta jättämiselle ei olisi hyväksyttävää syytä. Hyväksyttäviä syitä olisivat ainakin sellaiset äkilliset olosuhteisiin liittyvät syyt, jotka ovat asiakkaan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella ja jotka eivät ole olleet asiakkaan tiedossa, kun aikaa on varattu.

Hyväksyttävä syy voisi olla esimerkiksi äkillinen sairastuminen tai tapaturma. Hyväksyttävä syy olisi käsillä myös silloin, jos henkilö ei pääsisi vastaanotolle sen vuoksi, että hänen tilaamansa kuljetus olisi myöhässä tai ei saapuisi paikalle ollenkaan. Lisäksi hyväksyttävän syyn voisi muodostaa asiakasta tai hänen perhettään kohdannut äkillinen kriisi, kuten esimerkiksi läheisen menetys, ja siitä aiheutunut toimintakyvyttömyys. Edellä mainitut seikat saattavat eri tavoin rajoittaa mahdollisuutta hakeutua ajoissa esimerkiksi sovitulle vastaanotolle.

On syytä huomioida arvioinnissa myös asiakkaan maksukyky. Toisin kuin asiakasmaksulain mukaisissa tilanteissa, maahanmuuttanut tai kotoutuja-asiakas ei todennäköisesti ole itse varannut aikaa, vaan se on hänelle varattu kunnan tai työvoimaviranomaisen toimesta ja hänet on siihen kutsuttu. Esimerkiksi työvoimaviranomaisen kutsut ovat työttömyysetuuden menettämisen uhalla velvoittavia.

Maksun perimistä sekä ajan peruuttamista koskevat tiedot on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää niiden sisällön. Kunnan tai työvoimaviranomaisen tulisi tiedottaa maahanmuuttajalle ajanvarauksen yhteydessä, että perusteettomasti saapumatta jättäminen ilman ajan peruutusta, voisi aiheuttaa maahanmuuttajalle kustannuksia. Tieto tulisi antaa siten, että maahanmuuttaja ymmärtää sen huomioiden maahanmuuttajan kielitaito. Tieto tulisi antaa lähtökohdaisesti kirjallisesti ja tarvittaessa muistuttaa varatusta ajasta. Poikkeuksena tästä on lukutaidoton maahanmuuttaja, jonka osalta tieto tulisi antaa suullisesti. Kunnilla on jo nykyisin käytössä erilaisia järjestelyjä asiakasmaksujen perimiseen, esimerkiksi varhaiskasvatuksen maksut. Vastaavasti kunnan tulisi määritellä, miten maksut kerättäisiin ja miten niiden keräämistä seurattaisiin.

Maksua ei saa periä alle 18-vuotiaalta asiakkaalta. Vastaava raja on asiakasmaksulain 3 §:ssä. Säännös suojaisi alaikäisiä asiakkaita, jotka lähtökohdaisesti ovat vähävaraisia ja joiden taloudellinen itsemääräämisoikeus on hyvin rajattu, mahdollisilta ulosmittauksilta ja niistä seuraavilta maksuhäiriömerkinnöiltä, jotka voisivat kohtuuttomasti vaikeuttaa nuoren elämää.

Esitetään, että 2 momentissa säädettäisiin viivästyskorosta vastaavasti kuin asiakasmaksulain 16 §:ssä. Esitetään, että 3 momentissa säädettäisiin maksun ulosotosta vastaavasti kuin asiakasmaksulain 17 §:ssä. Maksua koskevaan päätökseen ja laskuun saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimus tehdään sille kunnalle tai työvoimaviranomaiselle, joka on maksun määrännyt. Muutoksenhausta säädetään kotoutumislain 95 §:ssä.

Esitetään, että 4 momentissa säädettäisiin asiakasmaksun tarkastamisesta ja korottamisesta vastaavasti kuin asiakasmaksulain 3 §:ssä.

3 luku **Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat säännökset**

34 §. *Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tuki.* Lain mukaan alaikäisenä ilman huoltajaa tullee lapselle tai nuorelle on järjestettävä tukea yksilöllisen tarpeen mukaisesti hyvinvointialueen toimesta sosiaalihuoltolaissa tarkoitettulla tavalla ja kunnan toimesta osana kunnan vastuulla olevia palveluita. Hyvinvointialueen ja kunnan on yhteensovitettava ilman huoltajaa maahan tullee lapselle tai nuorelle järjestämänsä palvelu. Vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveystieteiden järjestämistä palveluista on ollut hyvinvointialueilla, jotka nykyisin vastaavat yhdessä kunnan kanssa alaikäisenä ilman huoltajaa tulneiden lasten ja nuorten tuesta.

Esitetään muutettavan 2 momentissa kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajaa 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Vuodesta 2020 alkaen ikäraja on ollut lastensuojelulain mukaisessa jälkihuollossa ja kotoutumislain mukaisessa tuessa 25 vuotta, kun aiemmin se oli 21 vuotta. Lakimuutosta koskevan hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta (HE 79/2020 vp) perusteluissa on kuvattu tarkemmin muutoksen taustaa. Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa valmisteltavana olevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle lastensuojelulain muuttamisesta (HE xx/202xx vp) esitetään, että myös lastensuojelun jälkihuollon laskettaisiin 23 ikävuoteen. Mainitun esityksen mukainen lakiehdotus sekä tämän hallituksen esityksen 2. lakiehdotus voimassa olevan kotoutumislain 27 ja 49 §:n muuttamisesta ovat tarkoitus tulla voimaan vuoden 2024 aikana. Tämän esityksen mukainen 1. lakiehdotus koskee 1.1.2025 voimaan tulevaa kotoutumislakia, joka kumoaa tällä hetkellä voimassa olevan samannimisen lain. Tästä johtuen vastaavia muutoksia esitetään 1.

lakiehdotuksen 34 ja 69 §:iin. Lisäksi 2 §:n 6 momentin soveltamisalaa on muutettava edellä kuvatusti.

Lakimuutos tulee voimaan ilman siirtymäaikaa tai porrastusta siltä osin, että myös ennen lakimuutosta voimassa olleen lain aikana aikuistumisen tuen piiriin päässeet nuorten osalta subjektiivinen oikeus tukeen päättyisi myös 23 ikävuoteen. Tämä voisi aiheuttaa jossain määrin haasteita, mikäli nuoren kanssa olisi suunniteltu pitkäkestoisempia toimia. Kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen päättyessä nuorilla on kuitenkin käytettävissään yleiset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä toimeentulon turvaan, asumisen tukeen, koulutukseen ja työllistymiseen liittyvät palvelut ja tukijärjestelmät. Nuorten kanssa käydään tuen päättyessä lapsen tai nuoren kanssa yhdessä läpi heidän käytettävissään olevat palvelut. Kunta ja hyvinvointialue voivat lisäksi jatkossakin tukea nuorta itsenäistymisessä, vaikka hänellä ei ole subjektiivista oikeutta aikuistumisen tukeen.

44 §. *Kunnan kuntapaikalle ohjattavan vastaanottoon liittyvät tehtävät.* Esitetään muutettavan pykälän 1 momenttia, jonka mukaan muu kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta vastaa kuntapaikalle ohjattavan vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä siltä osin kuin ne eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä. Momentissa täsmennettäisiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät ovat hyvinvointialueen vastuulla. Pykälän 2 ja 3 momenttiin ei esitetä muutoksia.

Hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp) perusteluissa on kuvattu kuntapaikalle ohjattavan vastaanottamisen tehtäväjakoja kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Esimerkiksi kiintiöpakolaisen noutaminen lentokentältä oli määritelty kunnan tehtäväksi kuitenkin niin, että mikäli henkilöllä on sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeita, tällöin hyvinvointialue menisi henkilöä vastaan. Perusteluissa oli kuvattu myös, että asunnon kalustaminen välttämättömiltä osin sekä ensimmäisten päivien käyttötavaroiden hankkiminen on joko kunnan tehtävä tai hyvinvointialueen tehtävä. Kun hyvinvointialue hankkii asuntoon edellä mainittuja tavaroita, haetaan kuntapaikalle ohjattavalle ennakoon toimeentulotuen päätös ja tällä maksusitoumuksella hyvinvointialueen työntekijä voi tehdä hankinnat.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan perutaan uuden kotoutumislain myötä kunnille lisättäviä tehtäviä, kuten kaupassa käymisen avustaminen. Tällä lakimuutoksella on tarkoitus selkeyttää sitä, että jos jokin tehtävä on sosiaalihuoltoa muiden asiakkaiden, esimerkiksi ikääntyneiden tai vammaisten henkilöiden kohdalla, tulisi tehtävän kuulua myös pakolaisten vastaanoton tehtävissä hyvinvointialueen vastuulle. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 11 §:ssä on kuvattu sosiaalihuollon tuen tarpeet. Sen mukaan sosiaalipalveluja on järjestettävä: 1) tueksi jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen; 2) asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen; 3) taloudellisen tuen tarpeeseen; 4) sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi; 5) lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta, hyväksikäytöstä ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen; 6) äkillisiin kriisitilanteisiin liittyvään tuen tarpeeseen; 7) lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi; 8) päihteiden ongelmakäytöstä, muusta riippuvuuskäyttäytymisestä, mielenterveysongelmasta tai muusta sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen; 9) muuhun fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen tai kognitiiviseen toimintakykyyn liittyvään tuen tarpeeseen; sekä 10) tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukemiseksi.

Täten hyvinvointialueen tulisi hakea lähtökohtaisesti kaikille kiintiöpakolaisille ja tarvittaessa muille kuntapaikalle ohjattaville etukäteen toimeentulotukipäätös, jolla hyvinvointialue voisi hankkia asuntoon valmiiksi välttämättömiä tavaroita ja esimerkiksi ruokaa ensimmäisille päiville. Kiintiöpakolaisille asunnon välttämätön kalustus, ruoat ja tarvikkeet ensimmäisiä päiviä

varten hankitaan ennen kuin henkilö saapuu Suomeen. Tällä on vaikutusta myös perustoimeentulotukipäätöksiä tekevään Kansaneläkelaitokseen. Tarkoitus on kuitenkin maahanmuuttajan omaa vastuuta korostavan hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti, että kuntapaikalle ohjattu henkilö kalustaa asunnon ja hankkii tarvitsemansa käyttötavarat pääasiassa itse.

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö on välttämätöntä ja päällekkäistä työtä tulee välttää.

60 §. Valtionosuus. Esitetään lisättävän pykälään uusi 4 kohta, jonka mukaan kunnalle myönnetään valtionosuutta kotona lapsia hoitavien vanhempien kotoutumisen edistämistä varten. Tämän johdosta nykyinen 4 kohta siirtyisi uudeksi 5 kohdaksi. Säännös liittyy pääministeri Orpon hallitusohjelmakirjaukseen, jonka mukaan vuodesta 2025 alkaen kunnille myönnettäisiin viisi miljoonaa euroa maahanmuuttajaäitien aseman parantamiseen. Rahoituksella kunnat voisivat esimerkiksi järjestää kotona lapsia hoitaville vanhemmille soveltuvia osa-aikaisia kotoutumista edistäviä kielikursseja ja muita palveluita, ja niiden toteuttamiseksi esimerkiksi rahoittaa avoimen varhaiskasvatuksen ja kerhotoiminnan kautta lastenhoitoa siltä ajalta, jolloin vanhemmat osallistuisivat kotoutumista edistäviin palveluihin.

Kotoutumislain 45 §:n mukaan kunnan on kotoutumisen edistämisen suunnittelussa asetettava vähintään maahanmuuttajien työllisyyttä, koulutusta, hyvinvointia ja terveyttä, asumista, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuuksia sekä hyvien väestösuhteiden edistämistä koskevat tavoitteet sekä niitä tukevat toimenpiteet, vastuutahot, yhteistyö ja seuranta. Näissä mittareissa kunta voi huomioida myös maahanmuuttajaäitien kotoutumisen edistämisen esimerkiksi tasa-arvon tai osallisuuden näkökulmasta.

61 §. Laskennallinen korvaus kunnalle. Pykälän 2 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä. Momenttiin ei esitetäisi muutosta, mutta koska Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvat kunnat eivät ole osa valtioneuvostonjärjestelmää, osa edellä 60 §:n perusteluissa kuvatusta maahanmuuttajaäitien aseman parantamiseen varatusta rahoituksesta maksettaisiin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille osana laskennallista korvausta. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvien kuntien laskennallinen korvaus olisi tästä johtuen korkeampi kuin manner-Suomen kuntien. Laskennallisesta korvauksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on erilaisia säästötavoitteita koskevia kirjauksia. Hallitusohjelman mukaan kotoutumislain nojalla maksettavien laskennallisten korvausten korvausaikaa tulisi lyhentää nykyisestä. Lisäksi hallitusohjelman mukaan tulisi vähentää kunnan tehtäviä kotoutumisen edistämässä, kuten kaupan käynnissä avustamisessa. Laskennallisella korvauksella on katettu muun muassa pakolaisten vastaanoton koordinaatiota sekä ohjausta ja neuvontaa ja muuta kotoutumista edistävää toimintaa. Kun kuntien ja hyvinvointialueiden tuki vähenee, neuvonnan avulla siirretään vastuuta maahanmuuttajalle itselleen ja tunnustetaan maahanmuuttajan aktiivisuus oman toimijuuden edistämässä sekä käytännön asioiden hoitamisessa, kuten kaupassa käymisessä.

Esitetään, että 3 momentissa säädettyä laskennallisen korvauksen korvausaikaa lyhennettäisiin kolmesta vuodesta kahteen lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden, esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavien ja heidän perheenjäsentensä kohdalla. Kustannukset, joita laskennallisella korvauksella katetaan, painottuvat maahanmuuttaneiden maahantulon ensimmäisiin vuosiin. Laskennallista korvausta maksetaan kunnalle henkilöiden vastaanottamisesta, heidän osaamisensa ja kotoutumisen palvelutarpeensa arvioinnista, kotoutumissuunnitelman laati-

misesta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, tulkitsemisen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Suuri osa kustannuksista syntyy kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana, jolloin maahanmuuttanut saa eniten palveluita sekä ohjausta ja neuvontaa kunnalta. 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain yhteydessä kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto lyhennettiin kolmesta vuodesta kahteen vuoteen, joten laskennallisen korvauksen korvausaikaa esitetään vastaavasti lyhennettävän.

Kiintiöpakolaisista maksettava laskennallisten korvausten korvausaika esitetään vastaavasti lyhennettävän neljästä vuodesta kolmeen vuoteen. Käytännössä kiintiöpakolaisten perheenjäsenten korvausaika on jo nykyisin sidoksissa kiintiöpakolaisiin, joten säännöksessä esitetään täsmennettävän sanamuotoa tältä osin. Kiintiöpakolaisilla voi olla sellaisia erityisiä tarpeita, joiden johdosta heidän kotoutumissuunnitelmansa enimmäiskesto on tarve pidentää, esimerkiksi vähäisen koulutustaustan tai monialaisen palvelutarpeen vuoksi. Erityisiksi toimenpiteiksi voitaisiin katsoa esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen tai kuntoutukseen osallistuminen.

62 §. *Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle.* Esitetään, että 3 momentissa säädettyä laskennallisen korvauksen korvausaikaa lyhennettäisiin kolmesta vuodesta kahteen lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden, esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavien ja heidän perheenjäsentensä kohdalla, ja neljästä vuodesta kolmeen vuoteen kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä kohdalla. Kustannukset, joita laskennallisella korvauksella katetaan, painottuvat maahanmuuttaneiden maahantulon ensimmäisiin vuosiin. Laskennallista korvausta maksetaan hyvinvointialueelle monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä. Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanottamisesta sekä kotoutumisen edistämisestä annetussa maakuntalaissa tarkoitettujen tehtävien ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Hyvinvointialueen ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisen laskennallinen korvaus maksetaan samalta ajalta kuin kunnan laskennallinen korvaus. Muutosta on kuvattu 61 §:n perusteluissa on kuvattu tarkemmin.

68 §. *Ihmiskaupan uhriksi annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen.* Esitetään, että 2 momentissa luovutettaisiin Joutsenon vastaanottokeskuksen toimittamasta lausunnosta hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Lausunnon merkittävin ominaisuus on ollut tuoda elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tietoon, onko henkilö ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakas, sillä lainsäädännössä heidät määritellään sellaisiksi ihmiskaupan uhreiksi, joille tarjotuista palveluista syntyneitä kustannuksia korvataan kotoutumislain nojalla.

Käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausuntopyynnöt ovat vaihdelleet sisällöltään sen osalta, kuinka tarkasti tarjottuja palveluita on kuvattu. Liian tarkasti rajattu palvelukuvaus voisi johtaa siihen, että lausuntoa tulisi pyytää uudelleen toisen palvelun osalta. Liäksi lausuntopyynnön teossa on tullut kiinnittää huomiota arkaluonteisen tiedon käsittelyyn liittyviin kysymyksiin. Nämä syyt ovat käytännössä kannustaneet elinkeino-, liikenne- ja ym-

päristökeskuksia yleistasoisempien muotoilujen käyttöön. Vastaavasti Joutsenon vastaanotto-keskuksen toimittamat lausunnot ovat vaihdelleen sen osalta, kuinka vahvasti lausunnossa on otettu kantaa siihen, onko palveluiden tarve voinut liittyä ihmiskaupan uhrin asemaan. Voi olla haastavaa jälkikäteen arvioida, mikä palvelu on johtunut uhriasemasta erityisesti huomioiden, että palvelutarve voi olla monisyinen.

Esitetäänkin, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi varmistaa, että henkilö on ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakas. Varmistaminen voisi tapahtua käyttöoikeuksilla tietojärjestelmiä hyödyntämällä tai kysymällä asiaa auttamisjärjestelmältä esimerkiksi puhelimitse. Maahanmuuttoviraston UMA-asianhallintajärjestelmään tallennetaan tietoja ihmiskaupan uhreista, jotka ovat auttamisjärjestelmän piirissä. Järjestelmäteknisesti olisi mahdollista myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen käyttäjälle oikeudet siten, että hän näkisi tiedon, onko henkilö auttamisjärjestelmän piirissä eli onko hänellä asia vireillä, näkemättä tarkemmin asian asiakirjoja. Myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (jäljempänä *kehittämis- ja hallintokeskus*) voi korvausten maksatusvaiheessa varmistaa esimerkiksi pistokokein, onko palveluiden kohteena oleva henkilö edelleen auttamisjärjestelmän asiakas. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen tiedonsaantioikeudesta säädetään tarkemmin 90 §:ssä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on laatinut päätöksiä ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta vastaavasti kuin vastaanottoon varautumisen kustannuksista, erityiskustannuskorvauksista ja alaikäisenä ilman huoltajaa tulleille lapsille ja nuorille annetuista palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Kehittämis- ja hallintokeskus maksaa korvaukset tähän päätökseen perustuen. Päätös on myös keskeinen osa hakijan oikeusturvaa muutoksenhakumahdollisuuden vuoksi. Esitetäänkin, että säädetäisiin 68 §:ään vastaava säännös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksestä kuin edellä mainituissa muissa korvauksissa on säädetty.

69 §. *Korvaus alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren asumisen tai tuen järjestämisestä.* Pykälän 1 momentin mukaan hyvinvointialueelle korvataan 33 ja 34 §:ssä tarkoitetuista alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleelle lapselle tai nuorelle järjestetyistä palveluista aiheutuneet kustannukset. Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalle kunnalle korvataan 1 momentissa tarkoitettuja kustannuksia vastaavista alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleelle lapselle tai nuorelle järjestetyistä palveluista aiheutuneet kustannukset. Kustannukset korvataan siihen saakka, kunnes henkilö täyttää 25 vuotta. 1 ja 2 momentteihin ei esitetä muutosta. Esitetään, että 3 momentissa säädettyä korvausten yläikärajaa laskettaisiin 23 vuoteen liittyen 34 §:ssä esitettyyn aikuistumisen tuen enimmäiskeston laskemiseen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Mainittua muutosta on perusteltu tarkemmin 34 §:n perusteluissa.

71 §. *Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus.* Esitetään, että 2 momentista poistettaisiin korkolain säädösnumero. Muutos olisi tekninen ja johtuisi 1. lakiehdotuksen uudesta 32 a §:stä, jossa viitataan korkolakiin.

84 §. *Kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus.* Esitetään, että 1 momentissa muutettaisiin ruotsinkielinen sanamuoto välttämättömistä tiedoista asianmukaiseen muotoon ”nödvändiga uppgifter”.

Esitetään, että 2 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen olisi luovutettava kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitettua osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta

annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea. Lisäksi säädettäisiin, että Kansaneläkelaitos saisi Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta tiedot maahanmuuttajan kotikunnasta ja oleskeluluvasta, ja yhdistäisi nämä tiedot itsellään oleviin tietoihin siitä, ketkä saavat kotihoidon tukea. Kansaneläkelaitos voisi hyödyntää sillä muun lainsäädännön nojalla olevia kotikunta- ja oleskelulupatietoja. Sitten Kansaneläkelaitos toimittaisi kunnalle valmiin listauksen niistä kotihoidon tukea saavista maahanmuuttajista, joille kunnalla olisi lain mukaan velvoite laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. Yhdistäminen tapahtuisi järjestelmäpohjaisesti eikä aiheuttaisi manuaalista työtä Kansaneläkelaitokselle järjestelmäkehittämisen lisäksi. Pykälän 2 momentti sisältää kunnan tiedonsaantioikeuden, mutta tiedonsaannin varmistamiseksi olisi syytä säätää Kansaneläkelaitokselle velvoittavampi tiedonluovutusvelvollisuus, joka vastaa 3 momentissa säädettyä tiedonluovutusvelvollisuutta koskien toimeentulotukitietoja.

Muutoksen myötä Kansaneläkelaitos toimittaisi kunnalle vastaavalla tavalla listauksen kotihoidontukea saavista maahanmuuttajavanhemmista maahanmuuton alkuvaiheessa kuin se toimittaa toimeentulotukea saavista. Tiedot toimitettaisiin säännöllisesti, ja poiminnassa yhdistettäisiin seuraavia tietoja: maksatuslistaukselta tieto siitä, että henkilö on saanut kotihoidon tukea kyseisen kuukauden aikana; tieto siitä, että henkilön ensimmäinen oleskelulupa tai –kortti on myönnetty tai –oikeus on rekisteröity korkeintaan kolme vuotta aikaisemmin; tieto henkilön kotikunnasta. Henkilö voi saada kotihoidon tukea jaksoittain, mutta samasta henkilöstä ei olisi tarkoitus toimittaa tietoja uudelleen, sillä riittäisi, että kunta kerran tavoittaisi hänet kotoutumista edistäviin palveluihin. Kansaneläkelaitoksen tulisi toimittaa kunnalle tiedot, joita voidaan pitää välttämättömänä henkilön tavoittamiseen. Tämä kattaa esimerkiksi henkilöturvattunuksen, oleskelulupatiedot sekä Kansaneläkelaitoksella olevat henkilön yhteystiedot. Kansaneläkelaitoksen tulee menetellä turvakieltoasiakkaiden kohdalla samoin kuin toimeentulotukea saavien asiakkaiden kohdalla, joista Kansaneläkelaitos toimittaa myös kunnalle tiedon KELMU-järjestelmän kautta. Kunnassa arvioitaisiin osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnissa tarve kotoutumissuunnitelmalle, jossa sovittaisiin niistä palveluista ja toimenpiteistä, joihin maahanmuuttaja osallistuisi.

86 §. *Kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus.* Esitetään, että 2 momenttiin lisättäisiin työvoimaviranomainen. Lain mukaan kunnalla ja hyvinvointialueella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä toisiltaan, Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja Digi- ja väestötietovirastolta 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman ja 21 §:ssä tarkoitetun perheen kotoutumissuunnitelman laatimista varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle on laadittava 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. On tarpeen lisätä tähän momenttiin työvoimaviranomainen, jotta mahdollistetaan kunnan ja hyvinvointialueen tiedonsaanti työvoimaviranomaiselta tilanteessa, jossa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia, kotoutumissuunnitelmaa tai perheen kotoutumissuunnitelmaa laaditaan monialaisesti yhdessä työvoimaviranomaisen kanssa. Työvoimaviranomaisen tiedonsaannista säädetään kattavammin työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023).

Lisäksi esitetään, että 3 ja 4 momentissa muutettaisiin ruotsinkielinen sanamuoto välttämättömistä tiedoista asianmukaiseen muotoon ”nödvändiga uppgifter”.

87 §. *Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren palveluiden järjestämiseen liittyvä tiedonsaantioikeus.* Esitetään, että 1 ja 2 momentissa muutettaisiin ruotsinkielinen sanamuoto välttämättömistä tiedoista asianmukaiseen muotoon ”nödvändiga uppgifter”.

89 §. *Laskennallisten korvausten käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus.* Esitetään, että 1-3 momentissa muutettaisiin ruotsinkielinen sanamuoto välttämättömistä tiedoista asianmukaiseen muotoon ”nödvändiga uppgifter”.

90 §. *Muiden korvausten hakemiseen ja käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus.* Pykälässä säädetään kotoutumislain mukaisten korvausten hakemiseen ja käsittelyyn liittyvästä tiedonsaantioikeudesta. Sen 1 ja 5 momenttiin ei esitetä muutosta. Sen 2 momenttiin esitetään lisättävän viittaus 68 §:ään, sillä tämän esityksen myötä laissa säädettäisiin, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee päätöksen myös ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että hyvinvointialueella olisi oikeus saada 65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi maahanmuuttajan edeltävältä hyvinvointialueelta, Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselta tai Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalta kunnalta 65, 68 tai 69 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä, ihmiskaupan uhrista tai 2 §:n 6 momentissa tarkoitettua lapsesta tai nuoresta. Maahanmuuttajan muuttaessa kunnasta toiseen ja hyvinvointialueelta toiseen, on kunkin kunnan tai hyvinvointialueen tullut hakea elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta uusi päätös kotoutumislain mukaisten kustannusten korvaamisesta, mikäli henkilö on kuulunut kotoutumislain mukaisten korvausten piiriin eli on lain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu henkilö, 2 §:n 6 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori taikka ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmän piiriin kuuluva ihmiskaupan uhri.

Tällä tiedonsaantioikeudella pyritään vähentämään hallinnollista taakkaa, kun hyvinvointialue voisi siirtää olemassa olevan päätöksen uudelle hyvinvointialueelle. Uuden kotoutumisen valtakunnallisen asiakastietojärjestelmän myötä siirto voisi tapahtua sähköisesti siten, että asiakkaan tiedot seuraisivat hänen mukanaan uuden kotikunnan mukaisen hyvinvointialueen käyttöön. Ahvenanmaalla ei ole hyvinvointialueita, vaan sosiaalihuollosta vastaa kuntien sosiaalipalvelu Kommunernas socialtjänst k.f., kun taas terveyden- ja sairaanhoidosta vastaa Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomainen. Tästä johtuen esitetään, että 3 ja 4 momentissa mahdollistettaisiin hyvinvointialueen ja näiden Ahvenanmaan sosiaali- ja terveystalvakuista vastaavien viranomaisten välinen tiedonkulku.

Pykälän 6 momentissa esitettäisiin, että kunnalla olisi oikeus saada 64, 65 ja 68 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi maahanmuuttajan edeltävältä kotikunnalta 64, 65 tai 68 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä tai ihmiskaupan uhrista. Vastaavasti kuin yllä kuvastusti, asiakkaan tiedot siirtyisivät hänen mukanaan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemä päätös kustannusten korvaamisesta siirtyisi uudelle kotikunnalle. Tämä pykälä koskee sekä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvia kuntia, että Manner-Suomen kuntia.

Pykälän 7 momentissa tehdään tekninen muutos, jossa viittaus 65 §:n 4 momenttiin muutetaan 3 momenttiin. Lisäksi esitetään, että 1-7 momentissa muutettaisiin ruotsinkielinen sanamuoto välttämättömistä tiedoista asianmukaiseen muotoon ”nödvändiga uppgifter”.

92 §. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen muu tiedonsaantioikeus.* Esitetään, että 1 momentissa muutettaisiin ruotsinkielinen sanamuoto välttämättömistä tiedoista asianmukaiseen muotoon ”nödvändiga uppgifter”.

93 §. *Alaikäisen edustajan tiedonsaantioikeus.* Esitetään, että 1 momentissa muutettaisiin ruotsinkielinen sanamuoto välttämättömistä tiedoista asianmukaiseen muotoon ”nödvdniga uppgifter”.

102 §. *Siirtymäsäännökset.* Lisättäisiin pykälään uusi 6 momentti. Voimassa olevan kotoutuslain (1386/2010) 45 ja 45 a §:ssä säädetään laskennallisesta korvauksesta, jota maksetaan kunnalle ja hyvinvointialueelle lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä eli esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavista ja heidän perheenjäsenistään. Lain 45 §:n 3 momentin ja 45 a §:n 3 momentin mukaan laskennallista korvausta maksetaan neljän vuoden ajan kiintiöpakolaisista ja kolmen vuoden ajan muista kohderyhmään kuuluvista henkilöistä. Vastaavista korvausajoista on säädetty 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutuslain (681/2023) 61 ja 62 §:ssä.

Tällä esityksellä esitetään, että korvausaikaa lyhennettäisiin vuodella, eli neljästä vuodesta kolmeen vuoteen kiintiöpakolaisten osalta ja kolmesta vuodesta kahteen vuoteen muiden osalta. Tämän siirtymäsäännöksen myötä korvausajan lyhennys koskisi 1.1.2025 alkaen korvausten piiriin tulleita henkilöitä. Lain 59 §:n mukaan korvausten alkamisajankohtaa määrittää lähtökohtaisesti, milloin henkilön ensimmäinen kotikunta on rekisteröity. Jossain tilanteissa merkitystä on ensimmäisellä oleskeluluvalla. Siirtymäsäännöksen tarkoitus on turvata kunnan ja hyvinvointialueen talouden ennakoitavuutta sekä kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen kunnassa ja hyvinvointialueella erityisesti niiden henkilöiden osalta, jotka on ohjattu kuntapaikoille ennen 1.1.2025. Täten laskennallista korvausta maksettaisiin kolmen tai neljän vuoden ajan niistä lain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden korvausaika olisi alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Pääosin tämä tarkoittaisi, että henkilö olisi saanut kotikuntamerkinän rekisteröityä väestötietojärjestelmään viimeistään 31.12.2024.

7.2 Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)

27 §. *Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuki.* Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 27 §:ssä säädetään ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuesta. Esitetään, että sen 2 momentissa säädettyä aikuistumisen tuen ikärajaa laskettaisiin 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen siten, että lapsi tai nuori voisi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 23 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Muutos olisi vastaava kuin 1. lakiehdotuksen 34 §:ään esitetään. Voimassa olevan kotoutuslain muutoksen esitettäisiin tulevan hallitusohjelman mukaisesti voimaan jo vuoden 2024 puolivälissä, samanaikaisesti kuin lastensuojelulain jälkihuollon ikärajaa laskettaisiin. Asiaa on perusteltu tarkemmin 1. lakiehdotuksen 34 §:n perusteluissa.

49 §. *Korvaus erityiskustannuksista.* Pykälässä säädetään kunnalle ja hyvinvointialueelle 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettujen henkilön palveluista syntyneiden erityiskustannusten korvaamisesta. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Esitetään, että ikäraja lasketaan 23 ikävuoteen vastaavasti kuin tuen tarjoamisen ikäraja 27 §:ssä. Muutos olisi vastaava kuin 1. lakiehdotuksen 69 §:ään esitetään. Asiaa on perusteltu tarkemmin 1. lakiehdotuksen 69 §:n perusteluissa.

7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa

3 §. *Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako.* Esitetään, että 3 §:n 2 momentin 11 kohta kumotaan. Kyseessä on tekninen muutos, jolla laista kumotaan

työ- ja elinkeinotoimistoa koskeva säännös. Työvoimapalvelu-uudistuksessa työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävät siirretään pääosin kunnan työvoimaviranomaiselle ja osittain Maahanmuuttovirastolle sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskukselle 1.1.2025 alkaen. Tästä johtuen käsillä olevassa laissa ole enää tarpeen säätää työ- ja elinkeinotoimistoista. Työvoimapalvelu-uudistuksen yhteydessä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (391/2023) käsillä oleva lainkohta eli kohta 11 kumottiin. Kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteydessä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (683/2023) muutettiin kuitenkin myös 3 §:n 2 momenttia, ja kyseinen versio laista sisälsi edelleen työ- ja elinkeinotoimistoja koskevan 11 kohdan, jota nyt esitetään jälleen kumottavaksi.

Tämä ja jäljempänä olevat lakiehdotukset 4. ja 5. liittyvät 1.1.2025 voimaan tulevan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) yhteydessä säädettyjen lakien yhteensovittamiseen.

11 §. Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä. Esitetään, että 1 momentin 1 kohtaa muutetaan ja 8 kohta kumotaan siten, että laista poistetaan työ- ja elinkeinotoimistoa koskevat lainkohdat. Muutokset ovat teknisiä. Taustaa on kuvattu tarkemmin 3 §:n perusteluissa.

13 §. Muu tiedonsaantioikeus. Esitetään, että 1 momentissa tehdään tekninen muutos, jolla laista poistetaan työ- ja elinkeinotoimistoa koskeva lainkohta. Taustaa on kuvattu tarkemmin 3 §:n perusteluissa.

7.4 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

29 §. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden vähentäminen kuntaan maksetun perustoimeentulotuen määrällä. Esitetään, että 2 momentissa tehdään tekninen muutos, jolla viittaus kotoutumislain säännöksiin muutetaan vastaamaan 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain asianmukaisia säännöksiä. Muutos liittyy kotoutumislain uudistukseen (laki 681/2023).

7.5 Työttömyysturvalaki

3 a §. Työmarkkinatuen rahoitus. Esitetään, että kohdassa 1 tehdään tekninen muutos, jolla viittaus kotoutumislain 2 §:n momentteihin muutetaan vastaamaan 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain asianmukaisia säännöksiä. Muutos liittyy kotoutumislain uudistukseen (laki 681/2023).

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esitys ei sisällä ehdotuksia koskien asetuksen- tai määräyksenantovaltuuksia.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat pääosin voimaan 1.1.2025, paitsi laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta, jonka esitetään tulevan voimaan 1.7.2024.

Laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025 ja valtaosa muutoksista tehdään mainittuun lakiin tai liittyy sen voimaantuloon. Esityksen 2. lakiehdotus eli laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta esitetään tulevan voimaan samanaikaisesti kuin lastensuojelulain jälkihuollon ikärajan laskemista koskeva lakiehdotus tulisi voimaan.

10 Toimeenpano ja seuranta

Hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämistä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp) perusteluissa todettiin, että lain oltua voimassa vuoden, työ- ja elinkeinoministeriössä käynnistetään erillisselvitys kotoutumisen edistämiseen liittyvien kustannusten korvaamisen kokonaisuudesta. Samalla arvioitaisiin rahoituksen riittävyyttä niin, että kotoutumisen edistämisen palveluita olisi yhdenvertaisesti saatavilla eri puolilla Suomea, myös kasvukeskusten ulkopuolella. Lisäksi todettiin, että lain oltua voimassa kolme vuotta toteutettaisiin lain kokonaisuudistuksen toimeenpanon toteutumisen ja toimivuuden arviointi erillisselvityksellä. Nämä selvitykset toteutettaisiin vuosina 2026 ja 2028 ja koska tällä esityksellä esitetyt muutokset tulisivat voimaan samanaikaisesti kotoutumislain kanssa, kattaisivat selvitykset myös tällä esityksellä esitetyt muutokset, erityisesti rahoituksen osalta.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Hallitusohjelman mukaisesti lastensuojelun jälkihuollon ja kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajaa tulisi laskea 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Lastensuojelulain osalta muutoksia valmistellaan osana hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta (HE xx/202x vp). Mainitun esityksen sisältämien lakimuutosten sekä tämän esityksen 2. lakiehdotuksen olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2024 aikana. Lisäksi tämän esityksen 1. lakiehdotuksen 2, 34 ja 69 §:ä koskevilla muutoksilla esitetään vastaavia muutoksia 1.1.2025 voimaan tulevaan kotoutumislakiin, joka kumoaa voimassa olevan kotoutumislain. Tämän hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana tulisi kiinnittää huomiota siihen, hyväksyykö eduskunta edellä mainitun lastensuojelulain muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaiset lakiehdotukset ja milloin ne tulevat voimaan.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Hallitusohjelman mukaisesti esitetään lisättävän julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028 viisi miljoonaa euroa vuodessa maahanmuuttajaaitien aseman parantamiseen osana kotoutumispalveluiden uudistusta vuodesta 2025 alkaen. Korvaukset maksetaan kotoutumislain mukaisesti manner-Suomen kunnille momentilta 28.90.30 (Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen) valtionosuusjärjestelmän kautta sekä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluville kunnille momentilta 32.50.30 (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämistä) laskennallisen korvauksen kautta.

Hallitusohjelman mukaisesti vähennetään julkisen talouden kustannuksia lyhentämällä laskennallisen korvauksen korvausaikaa vuodesta 2025 alkaen. Kustannusvaikutus kohdistuu valtiontalouteen vuodesta 2027 alkaen ja se huomioidaan julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028. Hallitusohjelman mukaisesti lasketaan myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen ikärajaa 25 ikävuodesta 23 vuoteen, ja vastaavasti kustannusten korvaamisen yläikärajaa laskettaisiin. Tällä esityksellä muutosta esitetään voimassa olevaan kotoutumislakiin vuoden 2024 puolivälistä alkaen. Vuoden 2024 osalta vähennys huomioidaan vuoden 2024 ensimmäisessä lisätalousarviossa ja vuodesta 2025 lukien julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028.

1.1.2025 voimaan tulevaa kotoutumislakia koskevat muutokset on tarkoitus käsitellä osana julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2025-2028 keväällä 2024. Esityksen 2. lakiehdotuksen eli voimassa olevan kotoutumislain muutos on tarkoitus käsitellä keväällä 2024 hallituksen esityksen eduskunnalle antamista seuraavan lisätalousarvioesityksen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä muutettaisiin 1.1.2025 voimaan tulevaa kotoutumislakia (681/2023) sekä alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen osalta myös voimassa olevaa kotoutumislakia (1386/2010). Ehdotettuja säännöksiä onkin syytä tarkastella keskeisten perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Esityksen kannalta merkityksellisiä perustuslain säännöksiä ovat erityisesti 6, 8, 10, 17 ja 121 §.

12.1 Yhdenvertaisuus

Kotoutumislakia koskevan lakiehdotuksen tavoitteena on perustuslain 6 §:ssä perusoikeutena turvatu yhdenvertaisuusperiaatteen toteuttaminen. Ihmiset ovat perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa 6 §:n 2 momentin mukaan ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajan laskemisen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen toteutettaisiin vastaavasti kuin lastensuojelun mukaisen jälkihuollon ikärajan laskeminen. Jälkihuollon ja aikuistumisen tuen kohderyhmät ovat haavoittuvassa asemassa olevia nuoria, joiden tilanne ja tuen tarve voi olla jossain määrin verrattavissa keskenään. Tästä johtuen on yhdenvertaisuuden kannalta kannatettavaa, että jälkihuollon ja aikuistumisen tuen yläikäraja on lastensuojelulaissa ja kotoutumislaisissa säädetty samalle tasolle.

Lakimuutos tulee voimaan ilman siirtymäaikaa tai porrastusta siltä osin, että myös ennen lakimuutosta voimassa olleen lain aikana aikuistumisen tuen piiriin päässeet nuorten osalta subjektiivinen oikeus tukeen päättyisi 23 ikävuoteen. Tämä voisi aiheuttaa jossain määrin haasteita, mikäli nuoren kanssa olisi suunniteltu pitkäkestoisempia toimia. Kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen päättyessä nuorilla on kuitenkin käytettävissään yleiset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä toimeentulon turvaan, asumisen tukeen, koulutukseen ja työllistymiseen liittyvät palvelut ja tukijärjestelmät. Nuorten kanssa käydään tuen päättyessä yhdessä läpi heidän käytettävissään olevat palvelut. Kunta ja hyvinvointialue voivat lisäksi jatkossakin tukea nuorta itsenäistymisessä, vaikka hänellä ei ole subjektiivista oikeutta aikuistumisen tukeen.

Yhdenvertaisuuteen voi vaikuttaa kotoutumista edistävien palveluiden tarjoaminen kuntien toimesta. Yhdenvertaisuuteen liittyy myös palveluiden rahoituskysymyksiä. Verotusoikeuden ja kuntien oikeuden päättää omasta taloudestaan on katsottu kuuluvan kunnallisen itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin. Perustuslakivaliokunta on myös edellyttänyt, että kuntien talouteen vaikuttavaa lainsäädäntöä toimeenpantaessa kiinnitetään vakavaa huomiota maan eri osissa olevien kuntien asukkaiden yhdenvertaiseen kohteluun ja heidän tosiasiallisiin mahdollisuuksiinsa saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja (ks. PeVL 67/2014 vp ja PeVL 37/2006 vp, s. 2–3).

Esityksen 1. lakiehdotuksessa esitetyillä muutoksilla laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentämiseen ja alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen korvaamisen ikärajan laskemiseen voi olla vaikutusta kotoutumispalveluiden tarjoamiseen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Muutoksilla ei kuitenkaan arvioida olevan vaikutuksia yhdenvertaisuuden kannalta. Oletuksena on, että kunnat ja hyvinvointialueet tarjoavat laskennallisten korvausten korvausajan lyhennyksestä huolimatta lakisääteiset palvelunsa ja esimerkiksi hallintolain mukaisen tulkkauksen palvelun sitä tarvitseville. Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen koskee niitä kuntia, joissa on korvausten piiriin kuuluvia henkilöitä, kuten kansainvälistä suojelua saavia ja heidän perheenjäseniään. Korvauksella on voitu kattaa näille henkilöille järjestettäviä palveluita. Vastaavasti alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden kotoutumislain

mukaisen aikuistumisen tuen ikärajan laskemisen myötä hyvinvointialueille ei synny enää 23- ja 24-vuotiaiden osalta kustannuksia aikuistumisen tuesta. Kun näille nuorille tarjotaan palveluita esimerkiksi osana sosiaali- ja terveystalvueluita, niiden rahoitus toteutetaan siten kuin hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (617/2021) on säädetty.

12.2 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohtekellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Hallinnolliset kurinpitoseuraamukset ja muut hallinnollisessa järjestyksessä määrättävät rangaistusluonteiset sanktiot eivät yleensä ole rikoksesta tuomittavia rangaistuksia perustuslain 8 §:ssä tarkoitettussa mielessä. Rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta ei siten sellaisenaan sovelleta hallinnollisten sanktioiden sääntelyyn. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on toisaalta katsottu, että hallinnollisten sanktioiden sääntelyn tulee täyttää yleiset tarkkuuden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset (ks. PeVL 14/2013 vp, s. 2/II, PeVL 34/2012 vp, s. 3—4, PeVL 17/2012 vp, s. 6, PeVL 9/2012 vp, s. 2—4, PeVL 60/2010 vp, s. 5—6, PeVL 11/2009 vp, s. 7—8, PeVL 12/2006 vp, s. 2—3, PeVL 32/2005 vp, s. 3, PeVL 19/2004 vp, s. 3—5, PeVL 4/2004 vp, s. 7, PeVL 74/2002 vp, s. 5).

Esityksessä ehdotetaan, että käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä kotoutumista edistävästä palvelusta voisi periä kunnalle tai työvoimaviranomaiselle syntyneen tulkitsemiskustannuksen. Palvelun käyttämättä ja peruuttamatta jättäminen ei ole lainvastaista, eikä käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu ole vaihtoehto rikosoikeudelliselle rangaistukselle. Maksun perimisellä ei pyritä yleispreventioon vaan ainoastaan kompensoimaan osittain niitä kuluja, joita käyttämättä jätetystä palvelusta aiheutuu. Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävässä maksussa ei siten ole kysymys rangaistusluonteisesta hallinnollisesta seuraamuksesta.

12.3 Henkilötietojen suoja

Jokaisen yksityiselämä on suojattu perustuslain 10 §:n 1 momentin nojalla. Perustuslain 10 §:n säännöksen yksityiselämän suojasta katsotaan sisältävän ainakin henkilökohtaisen identiteetin suojan, henkilötietojen suojan ja esimerkiksi moraalisen ja fyysisen koskemattomuuden suojan. Perustuslailla turvattu yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä tulee olla oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden tahojen aiheutonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (jatkoksa tietosuojasetus) 6 artiklan 1 kohdassa säädetään edellytyksistä, joiden vallitessa henkilötietojen käsittely on lainmukaista. Oikeusministeriön asettama yleisen tietosuojasetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarvetta selvittänyt työryhmä on lähtenyt siitä, että viranomaisten henkilötietojen käsittelyn tulisi ensi sijassa perustua asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan eli rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelylle tulisi myös olla tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan tarkoittaman oikeusperusteen lisäksi aina jokin asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa mainittu oikeusperuste. Perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavia tietoja ei tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määritellä erityisiksi henkilötietoryhmiksi, joiden käsittely olisi kiellettyä, ellei tietty edellytys täyty. Poissuljettua ei kuitenkaan ole, etteikö näihin tietoihin voisi sisältyä tietosuojasetuksen 9 artiklan mukaisiin

erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten esimerkiksi tietoja sosiaalihuollon asiakkaan terveydentilasta.

Käsitellessä maahanmuuttajan tietoja monialaisessa yhteistyössä, käsittelyä voidaan rajatusti pitää tarpeen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdan mukaisesti terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamiseksi unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti ja noudattaen 3 kohdassa esitettyjä edellytyksiä ja suojatoimia. 9 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä 2 kohdan h alakohdassa esitettyihin tarkoituksiin, kun kyseisiä tietoja käsittelee tai niiden käsittelystä vastaa ammattilainen, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella, taikka toinen henkilö, jota niin ikään sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella. Sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen, kunnan että hyvinvointialueen ammattihenkilöitä sitoo julkisuuslain ja rikoslain mukainen virkavelvollisuus- ja salassapitosääntely.

Esityksen 86 §:ssä esitetään lisättävän kunnan ja hyvinvointialueen tiedonsaanti työvoimaviranomaiselta tilanteesta, jossa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointia, kotoutumissuunnitelmaa tai perheen kotoutumissuunnitelmaa laaditaan monialaisesti yhdessä työvoimaviranomaisen kanssa. Arviointia ja suunnitelmaa tekevät henkilöt toimivat virkavastuulla, sillä tehtävässä on kyse julkisen vallan käytöstä kuten hallituksen esityksen (HE 208/2022 vp) perusteluissa on kuvattu. Esityksen 90 §:ssä esitetään säädettävän tiedonsaantioikeuksia kuntien kesken sekä hyvinvointialueiden kesken ja Ahvenanmaan maakunnan terveyden- ja sairaanhoitoviranomaisen välillä koskien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten päätöksiä kotoutuslain mukaisten kustannusten korvaamisesta. Tiedonsaantioikeus aktualisoituisi, kun lain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu henkilö muuttaisi kunnasta toiseen, sillä hänen palveluidensa kustannusten korvaamiseksi tehty sopimus seuraisi hänen mukanaan uuden kunnan tai hyvinvointialueen hyödynnettäväksi. Päätös voi sisältää arkaluonteisia tietoja esimerkiksi henkilön sosiaali- tai terveydenhuollon palveluiden tarpeesta, mutta päätöstä käsittelee virkavastuulla sen viranomaisen ammattihenkilö, joka tarjoaisi henkilölle näitä palveluita, joista kustannuksia syntyisi. Laajennettavien tiedonsaantioikeuksien osalta kyse olisi viranomaisen lakisääteisistä tehtävistä. Tietojen käsittely perustuukin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan.

12.4 Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin

Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisen oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Momentissa on erikseen mainittu kaksi perinteistä vähemmistöryhmää, saamelaiset ja romanit. Muita siinä tarkoitettuja ryhmiä ovat lähinnä kansalliset ja etniset vähemmistöt. Tällä esityksellä ei rajoiteta maahanmuuttaneiden oikeutta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Perustuslain 17 §:n 3 momentissa sekä viittomakielilailla (359/2015) ja vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa (133/2010) turvataan viittomakielisten ja vammaisten henkilöiden oikeus tulkkaus- ja käännöspalveluun. Hallintolain (434/2003) 26 §:ssä säädetään

tulkitsemisesta ja kääntämisestä. Sen 1 momentin mukaan viranomaisen on järjestettävä tulkitseminen ja kääntäminen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, jos romani- tai viittomakieltä taikka muuta kieltä käyttävä asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä; tai jos asianosainen ei vammaisuuden tai sairauden perusteella voi tulla ymmärretyksi. Pykälän 2 momentin mukaan asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän, ja 3 momentin mukaan asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi viranomainen voi huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa.

Tällä esityksellä ei esitetä kavennettavan maahanmuuttaneiden tai muiden väestöryhmien oikeutta tulkitsemiseen ja käännöspalveluihin. 1. lakiehdotuksen 32 a § esittää, että maahanmuuttaneelta tai kotoutuja-asiakkaalta voitaisiin periä maksu perusteettomasti käyttämättä jääneestä ja peruuttamattomasta tapaamisesta, mikäli siitä on syntynyt kunnalle tai työvoimaviranomaiselle käännöskustannuksia. Maahanmuuttaneelle tai kotoutuja-asiakkaalle tulisi kertoa maksun mahdollisuudesta ja antaa ohjeet tapaamisen perumiseen siten, että hän ymmärtää ne. Lähtökohtaisesti tämä tulisi tehdä kirjallisesti maahanmuuttaneen tai kotoutuja-asiakkaan hyvin osamalla kielellä.

12.5 Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto

Perustuslain 121 §:ssä säädetään kunnallisesta ja muusta itsehallinnosta. Pykälän 3 momentin mukaan kunnilla on verotusoikeus. Lailla säädetään verovelvollisuuden ja veron määräytymisen perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Kunnallisista maksuista ei puolestaan ole säännöksiä perustuslaissa. Perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään lailla.

Kunnalliset maksut on ollut tapana jakaa julkisoikeudellisiin maksuihin ja muihin maksuihin. Julkisoikeudelliset maksut perustuvat lakiin, ja niitä kannetaan kuntien lakisääteisistä palveluista. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on kuitenkin katsottu, että lakisääteisten maksujen ohella kunnat voivat lakisääteisissäkin tehtävissä päättää itsehallintonsa nojalla myös muista maksuista (ks. PeVL 53/2002 vp ja 12/2005 vp). Aikaisemmin näin on ollut etenkin sosiaalihuollossa, jossa on peritty maksuja muun muassa palveluasumisen asiakasmaksuista ilman, että niistä säädetään asiakasmaksulainsäädännössä. Nykyisin sosiaalihuolto on hyvinvointialueiden vastuulla. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) säädetään muun muassa käyttämättä ja peruuttamatta jääneiden aikojen asiakasmaksuista. Kunnat puolestaan nykyisin keräävät maksuja kuntalaisilta esimerkiksi varhaiskasvatuksen järjestämiseksi. Näistä maksuista on säädetty varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa (1503/2016).

Nyt käsillä oleva hallituksen esitys esittää, että kunta tai työvoimaviranomainen voisi periä perusteettomasti käyttämättä jääneestä ja peruuttamattomasta kotoutumista edistävästä palvelutapaamisesta maksun maahanmuuttaneelta tai kotoutuja-asiakkaalta, jos siitä on syntynyt kunnalle tai työvoimaviranomaiselle tulkitsemisen kustannuksia. Tästä esitetään säädettävän lailla, 1. lakiehdotuksen mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään korostanut, että kunnille annettavista tehtävistä säädettäessä on huolehdittava kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoritua veloitteistaan (PeVL 41/2002 vp, s. 3/II, PeVL 50/2005 vp, s. 2/I, PeVL 42/2010 vp, s. 5 sekä PeVL 17/2021 vp). Tällä esityksellä esitetään säädettävän kunnalle valtionosuusrahoituksena ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla laskennallisen korvauksen kautta lisärahoitusta kotona lapsia hoitavien kotoutuja-asiakkaana olevien vanhempien kotoutumisen järjestämisestä. Lakiehdotus

ei sisällä suoria uusia tehtäviä kunnille, mutta edellä mainittu tehtävä liittyy kotoutumisen edistämisestä annetulla lailla (681/2023) säädettyyn tehtävään, että kotihoidon tukea saavalle maahanmuuttaneelle tulisi laatia kotoutumissuunnitelma, jolloin myös hänelle sopivia kotoutumista edistäviä palveluita tulisi olla kunnassa tarjolla.

Tällä esityksellä esitettävät leikkaukset laskennallisen korvauksen korvausaikaan eivät vaikuta merkittävästi kuntien ja hyvinvointialueiden kykyyn tarjota kotoutumista edistäviä palveluitaan, sillä myös kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto on lyhennetty kotoutumisen edistämisestä annetulla lailla (681/2023) ja suurin osa kustannuksista syntyy juuri kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana. Jossain määrin laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen voi heikentää palveluiden tarjoamismahdollisuuksia ja vähentää erityisesti niiden palveluiden tarjoamista, jotka eivät ole kotoutumislaisissa velvoittavaksi säädettyjä, tai laskea palveluiden laatua.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 2 §:n 6 momentin johdanto-kappale, 3 §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 5 §:n 6 kohta, 8 §, 32 §, 34 §:n 2 momentti, 44 §:n 1 momentti, 61 §:n 3 momentti, 62 §:n 3 momentti, 68 §, 69 §:n 3 momentti, 71 §:n 2 momentti, 84 §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 84 §:n 2 momentti, 86 §:n 2 momentti, 86 §:n 3 ja 4 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 87 ja 89 §:n ruotsinkielinen sanamuoto, 90 § sekä 92 ja 93 §:n ruotsinkielinen sanamuoto,

lisätään lakiin uusi 32 a §, 60 §:ään uusi 4 kohta, jolloin nykyinen 4 kohta siirtyy 5 kohdaksi ja 102 §:ään uusi 6 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tämän lain 3 lukua ja 69 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan alle 23-vuotiaaseen:

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) työnhakijalla työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

8 §

Kuntien yhteistyö

Mitä tässä laissa säädetään kunnan tehtävistä, voidaan toteuttaa myös työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun työvoimaviranomaisen toimesta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

32 §

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain soveltaminen omaehtoiseen opiskeluun

Kotoutumissuunnitelmaan, monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan ja 31 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettuun muuhun suunnitelmaan sisältyvästä 28 §:ssä tarkoitettusta työttömyysetuudella tuettavasta omaehtoisesta opiskelusta sopimiseen, tukiaikaan, kotoutuja-asiakkaan velvollisuuksiin, opintojen seurantaan ja keskeyty-miseen sekä kotoutuja-asiakkaan ja koulutuspalvelujen tuottajan tietojenantovelvollisuuteen so-velletaan, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75—80 §:ssä säädetään. Työt-tömyysetuudella tuettava omaehtoinen opiskelu voidaan 31 §:n 2 momentissa tarkoitettussa ti-lanteessa sisällyttää suunnitelmaan sen estämättä, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä an-netun lain 75 §:ssä säädetään sopimisesta suunnitelmassa ennen opintojen alkamista.

Tuettaessa kotoutuja-asiakkaan omaehtoista opiskelua työttömyysetuudella 31 §:n 2 momen-tin perusteella ei sovelleta, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 103 §:ssä säädetään oikeudesta kulukorvaukseen, eikä näihin opintoihin sovelleta, mitä työttömyysturva-lain 2 a luvussa säädetään oikeudesta työttömyysetuuteen.

32 a §

Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu

Jos maahanmuuttaja tai kotoutuja-asiakas on varannut vastaanottoajan taikka maahanmuutta-jalle tai kotoutuja-asiakkaalle on varattu vastaanottoaika 10 §:ssä tarkoitettuun ohjaukseen tai neuvontaan, 14 §:ssä tarkoitettuun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, 15 §:ssä tarkoitettuun monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, 20 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laadintaan, 21 §:ssä tarkoitettun perheen kotoutumissuunnitelman laadintaan tai 22 §:ssä tarkoitettuun kotou-tumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen ja hän on ilman hy-väksyttävää syytä ja varattua aikaa ennalta peruuttamatta jäänyt saapumatta varattuna aikana vastaanotolle, kunta tai työvoimaviranomainen saa periä maahanmuuttajalta tai kotoutuja-asi-akkaalta tulkitsemisen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset, kuitenkin enintään 51,50 eu-roa. Maksun saa kuitenkin periä vain, jos maksun perimistä ei ole pidettävä kohtuuttomana ja kunta tai työvoimaviranomainen on varauksen yhteydessä ilmoittanut mahdollisuudesta periä tässä pykälässä tarkoitettu maksu sekä antanut ohjeet ajan peruuttamiseksi ennalta. Maksun pe-rimistä sekä ajan peruuttamista koskevat tiedot on annettava siten, että asiakas riittävästi ym-märtää niiden sisällön. Maksua ei saa periä alle 18-vuotiaalta asiakkaalta.

Jos palvelusta määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskor-koa periä eräpäivästä lukien enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräy-tyvän korkokannan suuruinen viivästyskorke. Viivästyskoron maksamisen perusteena oleva eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta.

Edellä 1 momentin perusteella määrätty maksut sekä 2 momentin nojalla perittävä viivästys-korko saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksu-jen perimisestä ulosottoimin säädetään.

Edellä 1 momentissa säädetty euromäärä tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) 2 §:ssä tarkoitettun kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Las-kennan perusteena käytetään kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan. Indeksien mukainen euro-määrä pyöristetään lähimpään 0,1 euroon. Indeksillä tarkistettu euromäärä tulee voimaan tar-kistusvuotta seuraavan vuoden alusta.

3 luku

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat säännökset

34 §

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tuki

Edellä 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulla lapsella tai nuorella on oikeus 1 momentissa tarkoitettuun tukeen, kunnes hän täyttää 23 vuotta.

44 §

Kunnan kuntapaikalle ohjattavan vastaanottoon liittyvät tehtävät

Muu kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta vastaa kuntapaikalle ohjattavan vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä siltä osin kuin ne eivät ole hyvinvointialueen vastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä.

60 §

Valtionosuus

Kunnalle myönnetään valtionosuutta siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (618/2021) säädetään seuraavien palveluiden järjestämistä ja tehtävien hoitamista varten:

-
- 4) 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden kotoutumisen edistäminen;
 - 5) kotoutumista edistävä monialainen yhteistyö.

61 §

Laskennallinen korvaus kunnalle

Korvausta maksetaan kahden vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettusta ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä ja hänen 2 §:n 4 momentissa tarkoitettusta perheenjäsenestään tai muusta omaisestaan laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin kolmen vuoden ajalta.

62 §

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle

Korvausta maksetaan kahden vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettusta ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä ja hänen 2 §:n 4 momentissa tarkoitettusta perheenjäsenestään tai muusta omaisestaan laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin kolmen vuoden ajalta 59 §:ssä tarkoitettusta ajankohdasta.

68 §

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrille tämän uhriasemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävistä toimenpiteistä ja palveluista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on varmistettava, että ihmiskaupan uhri on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettu henkilö.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös korvausten maksamisesta.

69 §

Korvaus alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren asumisen tai tuen järjestämisestä

Kustannukset korvataan siihen saakka, kunnes henkilö täyttää 23 vuotta.

71 §

Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

84 §

Kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kunnalla on oikeus saada Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitettun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea. Kansaneläkelaitoksen on yhdistettävä Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta saatavat tiedot kotihoidontukitietoihin ja luovutettava kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitettun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea. Tietojen luovuttamiseksi ja yhdistä-

miseksi Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tiedot edellä tarkoitettusta maahanmuuttajasta.

86 §

Kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kunnalla, hyvinvointialueella ja työvoimaviranomaisella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä toisiltaan, Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja Digi- ja väestötietovirastolta 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman ja 21 §:ssä tarkoitetun perheen kotoutumissuunnitelman laatimista varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle on laadittava 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

90 §

Muiden korvausten hakemiseen ja käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus

Kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta sekä Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63—65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen korvaushakemusten käsittelemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, ihmiskaupan uhreista ja 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista tai nuorista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, kunnalta ja hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64, 65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen päätösten laatimiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä tai 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista ja nuorista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja vastaanottokeskukselta 68 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63 ja 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja 65 §:ssä tarkoitetun päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä. Hyvinvointialueella ja kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 68 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista. Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 69 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja siinä tarkoitetun päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista ja nuorista. Hyvinvointialueella on oikeus saada 65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi maahanmuuttajan edeltävältä hyvinvointialueelta, Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselta tai Ahvenanmaan maakuntaan kuulavalta kunnalta 65, 68 tai 69 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä, ihmiskaupan uhrista tai 2 §:n 6 momentissa tarkoitettusta lapsesta tai nuoresta.

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja mainitussa pykälässä tarkoitettua päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä. Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi hyvinvointialueelta 65 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä.

Kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

Kunnalla on oikeus saada hyvinvointialueelta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:n 2 momentissa tarkoitettujen korvausten ja 65 §:n 4 momentissa tarkoitettua päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä. Kunnalla on oikeus saada 64, 65 ja 68 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi maahanmuuttajan edeltävältä kotikunnalta 64, 65 tai 68 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä tai ihmiskaupan uhrista.

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:n 3 momentissa tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot korvausten kohteena olevasta maahanmuuttajasta.

102 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä maksetaan 61 §:ssä tarkoitettua laskennallista korvausta kunnalle tai 62 §:ssä tarkoitettua laskennallista korvausta hyvinvointialueelle tai Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle kolmen vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta, jos 59 §:ssä tarkoitettu korvausten alkamisajankohta on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta, jos 59 §:ssä tarkoitettu korvausten alkamisajankohta on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 27 §:n 2 momentti ja 49 §:n 1 momentin 1 kohta sellaisena kuin ne ovat 27 §:n 2 momentti laissa 1083/2022 ja 49 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 936/2022 seuraavasti:

27 §

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuki

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 23 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa.

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun henkilön osalta:

- 1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 23 vuotta;
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 3 §:n 2 momentin 11 kohta ja 11 §:n 1 momentin 8 kohta sellaisina kuin ne ovat laissa 683/2023, sekä

muutetaan 11 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 13 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 683/2023 seuraavasti:

11 §

Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä

Käsitellessään tietoja ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä:

1) Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain (359/2003), kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017), jäljempänä *kausityölaki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017), jäljempänä *ICT-laki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018), jäljempänä *tutkija- ja opiskelijalaki*, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011), jäljempänä *vastaanottolaki*, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002), jäljempänä *säilölaki*, ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023), jäljempänä *kotoutumislaki*, mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot poliisilta, suojelupoliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä, ulkoministeriöltä, edustustolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, hyvinvointialueen viranomaiselta sekä Helsingin kaupungilta;

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttovirastolla on 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan, vastaanottokeskuksella 1 §:n 1 momentin 3 kohdan, järjestelykeskuksella 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan, säilöönottoyksiköllä 1 §:n 1 momentin 4 kohdan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, ulkoministeriöllä ja edustustolla 1 §:n 1 momentin 1 kohdan sekä hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin

kaupungilla 1 §:n 1 momentin 5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain, kausityölain, ICT-lain, tutkija- ja opiskelijalain, vastaanottolain, säilölain ja kotoutumislain mukaisten tehtävien hoitamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta välttämättömät luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevat tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta sekä yksityiseltä palveluntuottajalta ja ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyä edustajalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 29 §:n 2 momentti seuraavasti:

29 §

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden vähentäminen kuntaan maksetun perustoimeentulotuen määrällä

Perustoimeentulotuen valtionosuuden vähentämiseksi Kansaneläkelaitos toimittaa vuosittain huhtikuun loppuun mennessä valtiovarainministeriölle tiedon edellisen vuoden aikana kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vähennettynä kotoutumisen edistämisestä annetun lain 7 ja 63 §:ssä tarkoitettulla kyseistä ajanjaksoa koskevalla perustoimeentulotuella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 14 luvun 3 a §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 385/2023 seuraavasti:

14 Luku

Erinnäisiä säännöksiä

3 a §

Työmarkkinatuen rahoitus

Työmarkkinatukeen liittyvä lapsikorotus ja korotusosa rahoitetaan valtion varoista. Työmarkkinatuki, joka maksetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle, rahoitetaan valtion varoista eikä henkilölle maksettua työttömyysetuutta laskea mukaan työttömyysetuuspäiviin:

- 1) kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on mainitun lain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä;
- 2) yhden vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on muusta kuin 1 kohdassa tarkoitettua henkilöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Petteri Orpo

Sisäministeri Mari Rantanen

1.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 2 §:n 6 momentin johdanto-kappale, 3 §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 5 §:n 6 kohta, 8 §, 32 §, 34 §:n 2 momentti, 44 §:n 1 momentti, 61 §:n 3 momentti, 62 §:n 3 momentti, 68 §, 69 §:n 3 momentti, 71 §:n 2 momentti, 84 §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 84 §:n 2 momentti, 86 §:n 2 momentti, 86 §:n 3 ja 4 momentin ruotsinkielinen sanamuoto, 87 ja 89 §:n ruotsinkielinen sanamuoto, 90 § sekä 92 ja 93 §:n ruotsinkielinen sanamuoto,

lisätään lakiin uusi 32 a §, 60 §:ään uusi 4 kohta, jolloin nykyinen 4 kohta siirtyy 5 kohdaksi ja 102 §:ään uusi 6 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tämän lain 3 lukua ja 69 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan alle 25-vuotiaaseen:

Tämän lain 3 lukua ja 69 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan alle 23-vuotiaaseen:

5 §

5 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) työnhakijalla työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

6) työnhakijalla työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua henkilöä;

8 §

8 §

Kuntien yhteistyö

Kuntien yhteistyö

Voimassa oleva laki

Mitä tässä laissa säädetään kunnan tehtävistä, voidaan toteuttaa myös työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetun työvoimaviranomaisen toimesta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

32 §

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain soveltaminen omaehtoiseen opiskeluun

Kotoutumissuunnitelmaan, monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan ja 31 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettuun muuhun suunnitelmaan sisältyvästä 28 §:ssä tarkoitetusta työttömyysetuudella tuettavasta omaehtoisesta opiskelusta sopimiseen, tukiaikaan, kotoutuja-asiakkaan velvollisuuksiin, opintojen seurantaan ja keskeytymiseen sekä kotoutuja-asiakkaan ja koulutuspalvelujen tuottajan tietojenantovelvollisuuteen sovelletaan, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75–80 §:ssä säädetään.

Tuettaessa kotoutuja-asiakkaan omaehtoista opiskelua työttömyysetuudella 31 §:n 2 momentin perusteella ei sovelleta, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 103 §:ssä säädetään oikeudesta kulukorvaukseen, eikä näihin opintoihin sovelleta, mitä työttömyysturvalain 2 a luvussa säädetään oikeudesta työttömyysetuuteen.

(uusi §)

Ehdotus

Mitä tässä laissa säädetään kunnan tehtävistä, voidaan toteuttaa myös työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun työvoimaviranomaisen toimesta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

32 §

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain soveltaminen omaehtoiseen opiskeluun

Kotoutumissuunnitelmaan, monialaiseen kotoutumissuunnitelmaan ja 31 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettuun muuhun suunnitelmaan sisältyvästä 28 §:ssä tarkoitetusta työttömyysetuudella tuettavasta omaehtoisesta opiskelusta sopimiseen, tukiaikaan, kotoutuja-asiakkaan velvollisuuksiin, opintojen seurantaan ja keskeytymiseen sekä kotoutuja-asiakkaan ja koulutuspalvelujen tuottajan tietojenantovelvollisuuteen sovelletaan, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75–80 §:ssä säädetään. *Työttömyysetuudella tuettava omaehtoinen opiskelu voidaan 31 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa sisällyttää suunnitelmaan sen estämättä, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 75 §:ssä säädetään sopimisesta suunnitelmassa ennen opintojen alkamista.*

Tuettaessa kotoutuja-asiakkaan omaehtoista opiskelua työttömyysetuudella 31 §:n 2 momentin perusteella ei sovelleta, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 103 §:ssä säädetään oikeudesta kulukorvaukseen, eikä näihin opintoihin sovelleta, mitä työttömyysturvalain 2 a luvussa säädetään oikeudesta työttömyysetuuteen.

32 a §

Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu

Jos maahanmuuttaja tai kotoutuja-asiakas on varannut vastaanottoajan taikka maahanmuuttajalle tai kotoutuja-asiakkaalle on varattu vastaanottoaika 10 §:ssä tarkoitettuun ohjaukseen tai neuvontaan, 14 §:ssä tarkoitettuun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, 15 §:ssä tarkoitettuun monialaiseen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, 20 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman laadintaan, 21 §:ssä tarkoitettujen perheen kotoutumissuunnitelman laadintaan tai 22 §:ssä tarkoitettuun kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen ja hän on ilman hyväksyttävää syytä ja varattua aikaa ennalta peruuttamatta jäänyt saapumatta varattuna aikana vastaanotolle, kunta tai työvoimaviranomainen saa periä maahanmuuttajalta tai kotoutuja-asiakkaalta tulkitsemisen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset, kuitenkin enintään 51,50 euroa. Maksun saa kuitenkin periä vain, jos maksun perimistä ei ole pidettävä kohtuuttomana ja kunta tai työvoimaviranomainen on varauksen yhteydessä ilmoittanut mahdollisuudesta periä tässä pykälässä tarkoitettu maksu sekä antanut ohjeet ajan peruuttamiseksi ennalta. Maksun perimistä sekä ajan peruuttamista koskevat tiedot on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää niiden sisällön. Maksua ei saa periä alle 18-vuotiaalta asiakkaalta.

Jos palvelusta määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruisen viivästyskorko. Viivästyskorkon maksamisen perusteena oleva eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta.

Edellä 1 momentin perusteella määrätty maksut sekä 2 momentin nojalla perittävä viivästyskorko saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin säädetään.

Edellä 1 momentissa säädetty euromäärä tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) 2 §:ssä tarkoitettujen kansaneläkeindeksien muutoksen mukaisesti. Laskennan perusteena käytetään kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan. Indeksien mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään 0,1 euroon. Indeksillä tarkistettu euromäärä tulee voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden alusta.

3 luku

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleita lasta tai nuorta koskevat säännökset

34 §

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tuki

3 luku

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleita lasta tai nuorta koskevat säännökset

34 §

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tuki

Edellä 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulla lapsella tai nuorella on oikeus 1 momentissa tarkoitettuun tukeen, kunnes hän täyttää 25 vuotta.

44 §

Kunnan kuntapaikalle ohjattavan vastaanottoon liittyvät tehtävät

Muu kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta vastaa kuntapaikalle ohjattavan vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä siltä osin kuin ne eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä.

Edellä 2 §:n 6 momentissa tarkoitettulla lapsella tai nuorella on oikeus 1 momentissa tarkoitettuun tukeen, kunnes hän täyttää 23 vuotta.

44 §

Kunnan kuntapaikalle ohjattavan vastaanottoon liittyvät tehtävät

Muu kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluva kunta vastaa kuntapaikalle ohjattavan vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä siltä osin kuin ne eivät ole *hyvinvointialueen vastuulla olevia* sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä.

60 §

60 §

Valtionosuus

Kunnalle myönnetään valtionosuutta siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (618/2021) säädetään seuraavien palveluiden järjestämistä ja tehtävien hoitamista varten:

4) kotoutumista edistävä monialainen yhteistyö.

61 §

Laskennallinen korvaus kunnalle

Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta.

62 §

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoveranomaiselle

Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta.

68 §

Valtionosuus

Kunnalle myönnetään valtionosuutta siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (618/2021) säädetään seuraavien palveluiden järjestämistä ja tehtävien hoitamista varten:

4) 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden kotoutumisen edistäminen;
5) kotoutumista edistävä monialainen yhteistyö.

61 §

Laskennallinen korvaus kunnalle

Korvausta maksetaan kahden vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä ja hänen 2 §:n 4 momentissa tarkoitettua perheenjäsenstään tai muusta omaisestaan laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin kolmen vuoden ajalta.

62 §

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoveranomaiselle

Korvausta maksetaan kahden vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä ja hänen 2 §:n 4 momentissa tarkoitettua perheenjäsenstään tai muusta omaisestaan laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin kolmen vuoden ajalta 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta.

68 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrille tämän uhriasemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävistä toimenpiteistä ja palveluista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan tai hänen määräämänsä virkamiehen lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset voineet aiheutua ihmiskaupan uhrin uhriasemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrille tämän uhriasemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävistä toimenpiteistä ja palveluista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on varmistettava, että ihmiskaupan uhri on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettu henkilö.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös korvausten maksamisesta

69 §

69 §

Korvaus alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren asumisen tai tuen järjestämisestä

Korvaus alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren asumisen tai tuen järjestämisestä

Kustannukset korvataan siihen saakka, kunnes henkilö täyttää 25 vuotta.

Kustannukset korvataan siihen saakka, kunnes henkilö täyttää 23 vuotta.

71 §

71 §

Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus

Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

84 §

84 §

Kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kunnalla on oikeus saada Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea.

Kunnalla on oikeus saada Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea. *Kansaneläkelaitoksen on yhdistettävä Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta saatavat tiedot kotihoidontukitietoihin ja luovutettava kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 14 §:ssä tarkoitetun osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea. Tietojen luovuttamiseksi ja yhdistämiseksi Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tiedot edellä tarkoitetusta maahanmuuttajasta.*

86 §

Kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kunnalla ja hyvinvointialueella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä toisiltaan, Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja Digi- ja väestötietovirastolta 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman ja 21 §:ssä tarkoitetun perheen kotoutumissuunnitelman laatimista varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle on laadittava 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

86 §

Kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamiseen liittyvä tiedonsaantioikeus

Kunnalla, hyvinvointialueella ja työvoimaviranomaisella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä toisiltaan, Kansaneläkelaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta ja Digi- ja väestötietovirastolta 15 §:ssä tarkoitetun monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin, 17 §:ssä tarkoitetun monialaisen kotoutumissuunnitelman ja 21 §:ssä tarkoitetun perheen kotoutumissuunnitelman laatimista varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle on laadittava 15 §:ssä tarkoitettu monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi.

90 §

90 §

*Muiden korvausten hakemiseen ja käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus**Muiden korvausten hakemiseen ja käsittelyyn liittyvä tiedonsaantioikeus*

Kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta sekä Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63–65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen korvaushakemusten käsittelemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, ihmiskaupan uhreista ja 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista tai nuorista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, kunnalta ja hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64, 65 ja 69 §:ssä tarkoitettujen päätösten laativiksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä tai 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista ja nuorista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja vastaanottokeskukselta 68 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63 ja 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja 65 §:ssä tarkoitettujen päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä. Hyvinvointialueella ja kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 68 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista. Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 69 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja siinä tarkoitettujen päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista ja nuorista.

Kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta sekä Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63—65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen korvaushakemusten käsittelemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, ihmiskaupan uhreista ja 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista tai nuorista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, kunnalta ja hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64, 65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen päätösten laativiksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä tai 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista ja nuorista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja vastaanottokeskukselta 68 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 63 ja 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja 65 §:ssä tarkoitettujen päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä. Hyvinvointialueella ja kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 68 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhreista. Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 69 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja siinä tarkoitettujen päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 6 momentissa tarkoitetuista lapsista ja nuorista. *Hyvinvointialue-*

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja mainitussa pykälässä tarkoitetun päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

Kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

Kunnalla on oikeus saada hyvinvointialueelta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:n 2 momentissa tarkoitettujen korvausten ja 65 §:n 4 momentissa tarkoitetun päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

eella on oikeus saada 65, 68 ja 69 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi maahanmuuttajan edeltävältä hyvinvointialueelta, Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselta tai Ahvenanmaan maakuntaan kuulavalta kunnalta 65, 68 tai 69 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä, ihmiskaupan uhrista tai 2 §:n 6 momentissa tarkoitettua lapsesta tai nuoresta.

Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten ja mainitussa pykälässä tarkoitetun päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä. *Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomaisella on oikeus saada 65 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi maahanmuuttajan edeltävältä hyvinvointialueelta 65 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä.*

Kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 64 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

Kunnalla on oikeus saada hyvinvointialueelta, Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 65 §:n 2 momentissa tarkoitettujen korvausten ja 65 §:n 4 momentissa tarkoitetun päätöksen hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä. *Kunnalla on oikeus saada 64, 65 ja 68 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi maahanmuuttajan edeltävältä kotikunnalta 64, 65 tai 68 §:ssä tarkoitettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös ja muut välttämättömät tiedot 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä tai ihmiskaupan uhrista.*

Voimassa oleva laki

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja sallassapitosäännösten estämättä 65 §:n 4 momentissa tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot korvausten kohteena olevasta maahanmuuttajasta.

102 §

Siirtymäsäännökset

Ehdotus

Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja sallassapitosäännösten estämättä 65 §:n 3 momentissa tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot korvausten kohteena olevasta maahanmuuttajasta.

102 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua henkilöstä maksetaan 61 §:ssä tarkoitettua laskennallista korvausta kunnalle tai 62 §:ssä tarkoitettua laskennallista korvausta hyvinvointialueelle tai Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle kolmen vuoden ajan 59 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta, jos 59 §:ssä tarkoitettu korvausten alkamisajankohta on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta, jos 59 §:ssä tarkoitettu korvausten alkamisajankohta on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 27 §:n 2 momentti ja 49 §:n 1 momentin 1 kohta sellaisena kuin ne ovat 27 §:n 2 momentti laissa 1083/2022 ja 49 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 936/2022 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

27 §

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuki

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun henkilön osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

27 §

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuki

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 23 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun henkilön osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 23 vuotta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 3 §:n 2 momentin 11 kohta ja 11 §:n 1 momentin 8 kohta sellaisina kuin ne ovat laissa 683/2023, sekä *muutetaan* 11 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 13 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 683/2023 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjät ja vastuunjako

Kukin viranomainen saa käsitellä tallentamiaan tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi seuraavasti:

Kukin viranomainen saa käsitellä tallentamiaan tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi seuraavasti:

11) työ- ja elinkeinotoimisto 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa käsittelytarkoituksessa;

(kumotaan)

11 §

11 §

Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä

Tiedonsaantioikeus ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välillä

1) Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1–5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain (359/2003), kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017), jäljempänä *kausityölaki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017), jäljempänä *ICT-laki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018), jäljempänä *tutkija- ja opiskelijalaki*, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011), jäljempänä *vastaanottolaki*, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottotoyksiköstä annetun lain (116/2002),

Käsitellessään tietoja ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä:

1) Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1–5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain (359/2003), kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017), jäljempänä *kausityölaki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017), jäljempänä *ICT-laki*, kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018), jäljempänä *tutkija- ja opiskelijalaki*, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011), jäljempänä *vastaanottolaki*, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja

jäljempänä säilölaki, ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023), jäljempänä *kotoutumislaki*, mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot poliisilta, suojelupoliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä, ulkoministeriöltä, edustustolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, *työ- ja elinkeinotoimistolta* sekä hyvinvointialueen viranomaiselta sekä Helsingin kaupungilta;

8) *työ- ja elinkeinotoimistolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tämän lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttovirastolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, edustustolta sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;*

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttovirastolla on 1 §:n 1 momentin 1–5 kohdan, vastaanottokeskuksella 1 §:n 1 momentin 3 kohdan, järjestelykeskuksella 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan, säilöönottoyksiköllä 1 §:n 1 momentin 4 kohdan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, *työ- ja elinkeinotoimistolla*, ulkoministeriöllä ja edustustolla 1 §:n 1 momentin 1 kohdan sekä hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla 1 §:n 1 momentin 5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain, kausityölain, ICT-lain, tutkija- ja opiskelijalain, vastaanottolain, säilölain ja kotoutumislain mukaisten tehtävien hoitamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta välttämättömät luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevat tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta sekä yksityiseltä palveluntuottajalta ja ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyltä edustajalta.

säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002), jäljempänä säilölaki, ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023), jäljempänä *kotoutumislaki*, mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot poliisilta, suojelupoliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskukselta, järjestelykeskukselta, säilöönottoyksiköltä, ulkoministeriöltä, edustustolta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, hyvinvointialueen viranomaiselta sekä Helsingin kaupungilta;

(kumotaan)

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttovirastolla on 1 §:n 1 momentin 1–5 kohdan, vastaanottokeskuksella 1 §:n 1 momentin 3 kohdan, järjestelykeskuksella 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan, säilöönottoyksiköllä 1 §:n 1 momentin 4 kohdan, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella, ulkoministeriöllä ja edustustolla 1 §:n 1 momentin 1 kohdan sekä hyvinvointialueen viranomaisella ja Helsingin kaupungilla 1 §:n 1 momentin 5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain, kausityölain, ICT-lain, tutkija- ja opiskelijalain, vastaanottolain, säilölain ja kotoutumislain mukaisten tehtävien hoitamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta välttämättömät luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevat tiedot viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta sekä yksityiseltä palveluntuottajalta ja ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyltä edustajalta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 29 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 §

29 §

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden vähentäminen kuntaan maksetun perustoimeentulotuen määrällä

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden vähentäminen kuntaan maksetun perustoimeentulotuen määrällä

Perustoimeentulotuen valtionosuuden vähentämiseksi Kansaneläkelaitos toimittaa vuosittain huhtikuun loppuun mennessä valtiovarainministeriölle tiedon edellisen vuoden aikana kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vähennettynä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 19, 46 ja 51 §:ssä tarkoitettulla kyseistä ajanjaksoa koskevalla perustoimeentulotuella.

Perustoimeentulotuen valtionosuuden vähentämiseksi Kansaneläkelaitos toimittaa vuosittain huhtikuun loppuun mennessä valtiovarainministeriölle tiedon edellisen vuoden aikana kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vähennettynä kotoutumisen edistämisestä annetun lain 7 ja 63 §:ssä tarkoitettulla kyseistä ajanjaksoa koskevalla perustoimeentulotuella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 14 luvun 3 a §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 385/2023 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 a §

3 a §

Työmarkkinatuen rahoitus

Työmarkkinatuen rahoitus

Työmarkkinatukeen liittyvä lapsikorotus ja korotusosa rahoitetaan valtion varoista. Työmarkkinatuki, joka maksetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetulle henkilölle, rahoitetaan valtion varoista eikä henkilölle maksettua työttömyysetuutta lasketa mukaan työttömyysetuuspäiviin:

1) kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on mainitun lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta henkilöstä;

2) yhden vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta henkilöstä.

Työmarkkinatukeen liittyvä lapsikorotus ja korotusosa rahoitetaan valtion varoista. Työmarkkinatuki, joka maksetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetulle henkilölle, rahoitetaan valtion varoista eikä henkilölle maksettua työttömyysetuutta lasketa mukaan työttömyysetuuspäiviin:

1) kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on mainitun lain 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetusta henkilöstä;

2) yhden vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on muusta kuin 1 kohdassa tarkoitetusta henkilöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..